

Riksdagens protokoll

2005/06:67

Fredagen den 3 februari

Kl. 09.00 – 11.13

Protokoll
2005/06:67

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2005/06:226

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:226 av Gunnar Axén (m)

Fortsatt utredning om lotterilagen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 februari 2006.

Skälet till dröjsmålet är inrikes resa.

Stockholm den 31 januari 2006

Finansdepartementet

Sven-Erik Österberg

2 § Svar på interpellation 2005/06:203 om demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stödja de demokratiska krafterna i Vitryssland.

Låt mig inleda med att säga att jag delar Torsten Lindströms syn på den negativa utvecklingstrenden i Vitryssland vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Utvecklingen berör oss i hög grad och vi är från regeringens sida mycket angelägna om att kunna medverka till en demokratisk utveckling i Vitryssland.

Den ökande pressen på oppositionen och det civila samhället visar tydligt på behovet av en aktiv omvärld. Det är glädjande att den vitryska oppositionen samlats kring en gemensam kandidat inför presidentvalet den 19 mars. Även om oppositionen arbetar i stark motvind och dess möjligheter att nå väljarna via medierna är minimala är det viktigt att man kan visa upp ett trovärdigt alternativ till den sittande regeringen. Inför presidentvalet är det därför särskilt viktigt att vi visar vårt stöd för de krafter som verkar för en demokratisk utveckling av Vitryssland. Ett exempel på detta är det möte jag och flera av EU:s utrikesministrar hade med den vitryska oppositionens presidentkandidat, Milinkevitj, i Bryssel den 30 januari.

Det svenska utvecklingsarbetet med Vitryssland, vilket pågått i mer än tio år, uppgick förra året till drygt 40 miljoner kronor. Detta gör Sverige till en av de tre största bilaterala biståndsgivarna. Ett omfattande stöd har bland annat givits till det civila samhället och stora satsningar har gjorts på utbildning av journalister från såväl oberoende som statlig press. Öppen barn- och ungdomsvård, miljö, lantmäteri, insatser mot människohandel, drogupplysning och utveckling av lokalt självstyre är ytterligare exempel på samarbetsområden. Regeringens målsättning är att ytterligare bredda och utveckla detta samarbete.

Torsten Lindström tar upp kultursamarbete som en viktig komponent i utvecklingen av en demokrati. Jag delar den uppfattningen – kulturellt utbyte är en betydelsefull del i strävan att nå ut till det vitryska folket och för att bryta Vitrysslands självpåtagna isolering. Trots det alltmer hårdnande klimatet i Vitryssland har kontakterna mellan Sverige och Vitryssland på kulturområdet varit intensiva och Sverige bedriver genom Svenska institutet ett uppskattat utbyte på området. Svenska institutets insatser på kulturområdet har ökat markant de senaste åren och kan ses som ett led i regeringens ambition att öka samarbetet med Vitryssland.

Sverige har drivit på för att Nordiska ministerrådet mer aktivt ska engagera sig i stärkandet av demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland. De nordiska samarbetsministrarna beslutade i höstas att Nordiska ministerrådet ska ta ett direkt ansvar för att administrera nordiskt och europeiskt stöd till det vitryska universitetet European Humanities University i Vilnius. EU bidrar till en stor del av finansieringen av undervisningen. Resten kommer från Nordiska ministerrådet och nordiska länder, inklusive ett substantiellt bidrag från Sverige. Förhoppningen är att projektet på sikt ska bidra till en demokratisering i Vitryssland. Nordiska ministerrådet avser även att utarbeta ett NGO-program som ska inkludera Vitryssland.

OSSE utför viktigt arbete till stöd för det civila samhället. Genom organisationens kontor i Minsk ska OSSE också bidra till institutionsbyggnad och utveckling av rättsstatens principer i landet. Sverige stöder OSSE:s verksamhet och sekunder för närvarande två svenskar till kontoret i Minsk, varav en är kontorets chef, Åke Peterson.

I Europarådet följer Sverige utvecklingen i Vitryssland och välkomnar den diskussion som har inletts om hur Europarådet kan stödja en demokratisk utveckling i landet. Europarådet erbjuder bland annat vitryska frivilligorganisationer möjligheter till samarbete med andra organisationer i Europa.

Människohandel, och framför allt handeln med kvinnor för kommersiellt, sexuellt bruk, är som Torsten Lindström påpekar inget annat än slavhandel. Regeringen tar denna fråga på största allvar, både i ett mänskligt perspektiv och utifrån perspektivet att strukturerna kring människohandel ofta står bakom en annan typ av organiserad brottslighet. Detta är ett hot mot hela vår region och försvårar dessutom allvarligt den drabbades möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Regeringen har därför genom Sida finansierat flera olika projekt för bekämpandet av människohandel i Vitryssland. Att kampen mot människohandel fått ökad uppmärksamhet i Vitryssland betyder inte att vi från svenskt håll ägnar frågan mindre uppmärksamhet. Sidas insatser för att sprida information och kunskap kring frågor rörande människohandel är mycket

betydelsefulla och kommer även framöver att utgöra en viktig del i det svenska utvecklingssamarbetet i Vitryssland.

I dag pågår en aktiv diskussion inom EU om hur vi tillsammans kan agera för att bidra till att stärka de demokratiska krafterna i Vitryssland. Sverige har varit särskilt pådrivande i denna diskussion och lagt fram en rad konkreta förslag som på sikt kan bidra till en demokratisk utveckling i landet. Till dessa hör bland annat öppnandet av ett EU-kontor i Minsk, utbytesprogram för studenter, kultursatsningar och ökat stöd till medierna. Regeringen välkomnar att Vitryssland fått större uppmärksamhet inom EU under 2005 men anser fortfarande att mer måste göras. Därför verkar vi för att hålla Vitryssland högt på EU:s dagordning och fortsätter betona vikten av att EU utformar en än mer aktiv och samstämmig Vitrysslandspolitik.

Anf. 2 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Allra först vill jag tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Låt mig också uttrycka att jag uppskattar de insatser som det svenska Utrikesdepartementet, svenska frivilligorganisationer och även svenska politiska partiers biståndsorganisationer gör för det vitryska folket.

Det handlar om solidaritet med ett folk nära oss, där pressen på oppositioner och det civila samhället från regimen sida ökar successivt. Lagen gör det allt lättare att fängsla oppositionella, som riskerar flera års fängelse om de medverkar i demonstrationer eller sprider information. Organisationer som arbetar för mänskliga fri- och rättigheter ansätts. Religiösa grupper behandlas omilt. Politiska ledare fängslas. Fängelserna för de politiska fångarna är till och med sämre än för kriminella fångar. Regimen tillåter inte någon offentlig kritik.

Myndigheterna använder lagstiftning för att förhindra frivilligorganisationer, politiska partier, fackföreningar, journalister och individer att uttrycka sina åsikter. Hot, trakasserier, överdrivet våld, massarresteringar och långa fängelsestraff används som metoder för att tysta all opposition – detta i ett av våra närmaste grannländer.

Det blir också allt svårare att ge ut fria tidningar i Vitryssland. BAZH – en organisation för oberoende journalister som 2004 fick Sacharovpriset av Europarådet för sitt arbete för fri opinionsbildning och information – har under det senaste året fått se två av sina medlemmar mördas under oklara omständigheter. Medierna kontrolleras av myndigheterna. En privatisering som hade borgat för mångfald har aldrig genomförts. De senaste två åren har också hälften av de oberoende kvarstående tidningarna lagts ned eftersom inget tryckeri vågar trycka dem.

Även internationella organisationer har svårt att verka. Till och med projekt mot våld mot kvinnor och för barns rättigheter kan försvåras av myndigheterna.

Fru talman! Närmast väntar ett presidentval den 19 mars. Få hyser förhoppningar om att det ska bli ett riktigt fritt val även om oppositionen lyckats enas om en gemensam kandidat, Milinkevitj.

Följdfrågan blir naturligtvis vad som sker efter valet. Har regeringen någon särskild tanke för det svenska engagemanget ifall valet blir ännu ett riggat sådant, vilket ju mycket tyder på?

Prot. 2005/06:67
3 februari

Svar på
interpellationer

Vad menar utrikesministern konkret när hon säger att regeringen vill bredda och utveckla samarbetet med Vitryssland? Ska samarbetet fortsätta att fokusera på det civila samhället, vilket jag hoppas? Och hur ser strategin för det i så fall ut?

Fru talman! Jag vill också till utrikesministern ställa frågan om vad Sverige kan göra mer. Sedan ett par år har Sverige ett sektionskontor i Minsk som är underställt ambassaden i Moskva. Det är bra att vi har utsänd diplomatisk närvaro i Vitryssland. Det är en signal att vi fäster betydelse vid våra relationer med det vitryska folket, men det räcker inte. Vi behöver ta fler steg. Andra länder, flera EU-länder och också USA, har ambassader i Minsk, och det borde Sverige också ha.

Kristdemokraterna har tillsammans med övriga i Allians för Sverige tagit initiativ för att inrätta en svensk ambassad i Minsk. Denna fråga om när det slutliga ställningstagandet om en ambassad i Minsk kommer från regeringen är ju också, som ministern säkert känner till, lite av följetong. Frågan är om utrikesministern i dag kan kasta något ljus i denna fråga och om hon är redo att ge besked om och när det blir en ambassad i Minsk.

Anf. 3 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka interpellanten för denna angelägna interpellation. Jag tackar även utrikesministern för svaret.

Det handlar om Europas i särklass mest vidriga diktatur för närvarande. Jag tror för min del att det största problemet som vi har här i Sverige är okunskap om situationen i Vitryssland.

Nu ska presidenten ha ett olagligt presidentval efter den konstiga författningsändring hösten 2004 som genomfördes på 14 dagar genom en folkomröstning. Herr Lukasjenko styr genom att hela befolkningen är rädd för honom. Det är ett klassiskt styressätt för en diktator som så småningom kommer att falla när folket vänder sig mot honom.

Det är också en klassisk fråga huruvida man ska isolera det här landet eller inte. Jag tror att det viktiga är, som statsrådet var inne på vid ett annat tillfälle, att isolera regimen men bredda kontakterna med det civila samhället så mycket det går, men detta är mycket svårt.

Vad kan då vi i Sverige göra? Jag tror för det första att vi ska se till att de biståndsorganisationer som våra demokratiska partier har, Silc, Palmecentret, Kic från Kristdemokraterna och Jarl Hjalmarsonstiftelsen, får ordentliga resurser att arbeta med den här frågan över alla partigränser. Just nu tycks inte ett informationsbrev som Staaff-fonden har finansierat kunna komma ut fortlöpande av ekonomiska skäl. Det borde inte komma ut bara på svenska, utan det borde också komma ut på vitryska.

För det andra tror jag att det vore väldigt värdefullt om vi i de här organisationernas regi, inte i statens regi, kunde bjuda hit kända motståndsledare, inklusive den socialdemokratiska partiledaren Statkjevijtj som jag själv hade nöjet att träffa i Baranovitji för några månader sedan, så att de förstår och så att det sprider sig i Vitryssland att det är någon som bryr sig. Då måste man ha de personliga kontakterna. Det gäller även den förre statschefen Sjusjkevijtj, även om han kanske inte ligger mig närmast om hjärtat ideologiskt, som behandlas mycket illa. Han har fråntagits pension och allt sådant. Det tycker jag att vi skulle göra för att stärka de demokratiska krafterna och bryta den rädsla som finns.

Jag tror också att det är väldigt viktigt att vi demonstrerar den 16 februari och den 16 mars på ungefär samma sätt Carin Jämtin, Henrik von Sydow och många andra har gjort genom att tända marschaller. Det har, liksom under revolutionen i Ukraina, blivit ett tecken på att man kan mobilisera många människor genom symboliska saker. Detta äger nästa gång rum den 16 februari på Norrmalmstorg kl. 15.30.

Slutligen tycker jag att vi i Sverige borde stärka valövervakningen. Jag ber att få återkomma till den frågan. Valövervakningen är en central fråga. Man ska inte kunna fuska sig till att bli president ens i en diktatur.

Anf. 4 HENRIK VON SYDOW (m):

Fru talman! Tack för att den viktiga frågan om vad vi kan gör för att stödja demokratiska krafter i Vitryssland ställs.

Jag tror att Vitryssland på 2000-talet påminner mycket om det Sovjetunionen var på 1900-talet, Europas sista och stora diktatur. Precis som det var många goda krafter i vårt land på 1990-talet som demonstrerade här i Sverige för att frihetens idéer, mänskliga rättigheter och demokrati skulle nå folken i Sovjetunionen, är det nu också angeläget att fortsätta visa solidaritet med den demokratiska oppositionen i Vitryssland.

Vi har hört talas om att det är svårt att göra sin röst hörd i Vitryssland. Men på kvällarna klockan åtta släcker demokratianhängarna lamporna och tänder i stället ett ljus i fönstret för politiska fångar och för förföljda journalister i landet, och det är ett tecken på en något växande opposition mot regimen. Dessa krafter, dessa demokratirörelser, måste känna att de har omvärldens tydliga stöd för sina protester. Här har Sverige ett viktigt uppdrag att följa utvecklingen, att visa att omvärlden bryr sig och att valet kommer att ske öppet och demokratiskt. Precis som det spelade roll förra året i Ukraina och som det spelade roll i Libanon, ska det också spela roll nu i Vitryssland att omvärlden är på plats och följer utvecklingen. Vi vet att detta gagnar det som brukar kallas för fredliga och demokratiska revolutioner. Det bryter ned skrämselfaktorn. Det gör att människor vågar ta bladet från munnen och vågar demonstrera. Det öppnar för en fri debatt.

Fru talman! Jag var själv på plats på Martyrtorget i Beirut i mars förra året och såg de enorma och på samma gång fredliga protesterna mot Syriens ockupation. Jag såg att studenterna skrev sina plakat inte bara på arabiska utan också på engelska och riktade skyltarna mot utländska tv-team, mot CNN. Se oss, stöd oss, så kommer händelserna på Martyrtorget inte bli det som händelserna på Himmelska fridens torg blev några år tidigare. Det är spännande att se att det gick till på samma sätt i Ukraina några månader tidigare och att man lärde sig av varandra.

Det här ger också ett budskap till oss här att vi inte nog kan underskatta betydelsen av utländsk närvaro och att vi följer debatten och diskussionen. Just för att stärka vår närvaro, visa att vi bryr oss och för att vara med och arbeta för mer demokrati, anser Moderaterna och Allians för Sverige att Sverige bör stödja Vitryssland genom att öppna en svensk ambassad i Minsk. Jag vill fråga om inte utrikesministern också tycker det.

Anf. 5 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Låt mig först och främst säga att jag uppskattar att det är fler som vill delta i den här interpellationsdebatten. Jag tackar Torsten Lindström som har ställt den här interpellationen och gett oss tillfälle att i Sveriges riksdag tydligt visa var Sverige står när det gäller diktaturen i Vitryssland.

Det är som sagt var den sista riktiga diktaturen vi har i vårt eget när-område. Vi har all anledning att visa solidaritet med det vitryska folket. Vi har anledning att använda alla de möjligheter vi har till att stärka de demokratiska krafterna i Vitryssland. De finns där. Det är enskilda människor som kämpar under mycket svåra förhållanden, under personlig uppoffring och under hot, som flera av er har beskrivit.

Vi måste hitta ytterligare sätt att stödja. Vi har ett omfattande stöd. Vi genomförde ett möte den 2 december förra året i Sverige där vi inbjöd alla de länder som är engagerade, och det är en hel del, naturligtvis främst i själva närområdet här. Många av de nya medlemmarna i EU är mycket engagerade i Vitrysslands situation. Vi inbjöd alla de här länderna till en diskussion om hur vi kan gå vidare.

Vi har ett brett stöd i dag, en mångfald i olika åtgärder, men vi måste naturligtvis hitta ytterligare vägar. Här utnyttjar vi de länder som är grannar till Vitryssland och som har egna kanaler och en egen erfarenhet som är viktig att använda i det här sammanhanget. Bland annat planeringen och det möte som var den 2 december hoppas jag leder till att vi kan fortsätta att utveckla och bredda stödet.

Det här kräver resurser – mycket resurser. Som Gunnar Andrén påpekar måste de frivilligorganisationer som är engagerade få ekonomiska möjligheter att fortsätta sin verksamhet. Det här är ett av skälen till att vi är så angelägna om att uppfylla det mål vi hade, att uppnå 1 % av bruttonationalinkomsten i vårt biståndsarbete. Det är väldigt konkret när det gäller Vitryssland. Hade vi inte de pengarna så skulle vi inte ha möjlighet att ha de höga ambitioner som vi har. Här tycker jag att det är synd att vi inte har ett bredare stöd i riksdagen för vårt mål när det gäller biståndet.

Jag fick en fråga i flera av inläggen om den svenska ambassaden. Ja, jag tror att det på sikt är viktigt att vi får en ambassad. Vi har en närvaro där genom regionkontoret. Vi har en diplomat som arbetar där. Vi tycker att det är viktigt att EU säkerställer sin närvaro där, för att det är det som visar på det tydligaste sättet för människor, tror jag, att omvärlden finns närvarande och att omvärlden ser vad som händer. Jag anser att EU:s närvaro ur den synvinkeln är det viktigaste av allt.

Svensk närvaro behövs för att vi ska kunna utveckla vårt arbete i Vitryssland. Vi har ett kontor där. Vi ser på möjligheterna att utvidga det till att bli en regelrätt ambassad. Jag vet inte exakt när den tidpunkten inträder. Den har bland annat att göra med att vi måste prioritera bland de nya investeringar vi gör. Jag anser att Vitryssland står högt på dagordningen, så jag hoppas att vi, när förutsättningarna föreligger, kan öppna en ambassad.

Anf. 6 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Ja, visst är det bra att vi på olika sätt försöker hitta vägar att visa det vitryska folket att vi bryr oss om, att vi är intresserade, att vi vill ha goda och nära relationer med ett folk som är så nära oss och som

utsatts för ett i det närmaste kommunistiskt förtryck – ett totalitärt förtryck. Detta är ett folk som finns i vår närhet och som är viktigt för oss – en del av Europa.

Då är det naturligtvis bra att utrikesministern pratar om att en svensk ambassad i Minsk står högt på dagordningen och att det på sikt ska bli möjligt. Men jag tycker faktiskt inte att det riktigt räcker till. Vi är ett antal partier i Sveriges riksdag inom alliansen som tycker att den här ambassaden är så viktig att den måste vara väldigt prioriterad. Jag vill faktiskt be utrikesministern att vara lite tydligare på den punkten, alltså när vi kan vänta oss att få en ambassad till stånd i Minsk.

Det är ju också så att Sverige och EU inte ska ses som några polariserande enheter – tvärtom. Sverige är ju en del av EU, och i och med högre svensk närvaro ökar faktiskt också den europeiska och nordiska närvaron i det vitryska samhället. Det betyder mycket för det vitryska folket.

Jag vill också komma tillbaka till hur Sverige i den här frågan använder sig av den europeiska unionen som ett instrument. Det var så att i en annan interpellationsdebatt med mig här i kammaren för drygt ett år sedan, i januari 2005, sade utrikesministern att ”regeringen anser att Vitryssland bör få större uppmärksamhet inom EU. I linje med detta har vi inom unionen fört fram kravet på ett långsiktigt och flexibelt agerande gentemot Vitryssland.” Ungefär samma besked ger ju utrikesministern också i dag här i riksdagen, nämligen att EU är viktigt och att det är en del av de instrument som vi har att använda oss av. Det låter ju bra. Men vad, mer konkret, betyder detta egentligen? Vad, mer konkret, menar utrikesministern med att hålla Vitryssland högt på EU:s dagordning, som hon väljer att uttrycka det? Lite mer konkretion skulle vara på sin plats.

Jag vill också, fru talman, peka på hur viktigt samarbetet med det vitryska folket är i kampen mot människohandel. Även där har utrikesministern tidigare svarat lovande, senast i ett frågesvar i november, att ”kampen mot människohandel har fått ökad uppmärksamhet och blivit en prioriterad fråga”. Trots det ser vi att *trafficking* ökar – dag för dag, höll jag på att säga – och Vitryssland har i hög grad blivit ett transitland för kvinnor och barn som är offer för denna slavhandel på sin färd mot Västeuropa. Naturligtvis ska inte vi från Sveriges och Europas sida medverka till att de vitryska myndigheterna skärper kontrollen av de kvinnor och barn eller andra som reser in i och ut ur Vitryssland. Det kan aldrig vara vår avsikt eller mening – tvärtom. Vi vill att fler ska kunna resa fritt. Men ändå: Inom ramen för relationerna med den vitryska regimen – hur, mer konkret, anser utrikesministern att hon lyfter frågan om kampen mot den här förfärliga sexhandeln, vår tids slavhandel?

Anf. 7 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag är en av dem som hade möjlighet att delta i oppositionskongressen som den 1 oktober valde Alexandr Milinkevitj till presidentkandidat. Vid det konventet, som man skulle kunna kalla denna kongress, deltog också alla de europeiska ambassadörerna. Jag hade själv tillfälle att träffa både Storbritanniens och Tysklands ambassadör. Jag tror också, för min del, att det vore bra för Sverige om vår representation uppgraderades från att vara ett avdelningskontor från Moskva – det är en signal i sig att det är just ett avdelningskontor från Moskva – till att vara

Svar på
interpellationer

en egen ambassad, så att vår utmärkte minister där, Stefan Eriksson, kunde umgås på exakt samma sätt.

Jag tror dock att det är en mindre fråga än frågan om vilka civila kontakter vi kan ta med olika vitryska individer och organisationer. Organisationer finns det väldigt få. Jag träffade också ordföranden i journalistförbundet där, och det är klart att de är otroligt pressade av hotet om fängslande och så vidare och att ha svårt att ge ut någonting.

Men jag ska sluta med en annan sak, nämligen frågan: Ska man bojkotta, eller ska man inte bojkotta? Jag tror för min del att det är väldigt viktigt att man bryter det ekonomiska beroendet i hela Vitryssland av Ryssland, så att det blir mera handel med Västeuropa och EU. Nu är det 40 %. Om statsrådet kan få hjälp av till exempel den gode vännen Tarasyuk i Ukraina för att öka friheten i ekonomiskt avseende för Vitrysslands folk från det forna Sovjetunionen så vore detta en väldigt god sak för hela demokratin i denna del av världen.

Anf. 8 HENRIK VON SYDOW (m):

Fru talman! Just därför att vi står där vi står just nu, och just därför att det är presidentval den 19 mars, tror jag att det bästa stödet och den bästa supporten till de demokratiska krafterna i Vitryssland vi kan ge är ett tydligt besked om att Sverige kommer att vara närvarande. Vi kommer att vara där. Vi kommer att vara så pass närvarande återkommande att vi också öppnar en ambassad i Vitryssland. Det är det bästa stödet och den starkaste signalen vi kan skicka just nu, inför presidentvalet, som förstås är ett otroligt viktigt tillfälle. Det vore en signal till den demokratiska och frihetliga oppositionen i Vitryssland – det är uppenbart, och det har vi talat ganska mycket om. Jag tror att ett sådant besked skulle vara lika viktigt för att skicka en signal till resten av EU och de andra länderna i Västeuropa och i västvärlden om att Sverige på ett mycket konkret och handfast sätt sätter den här frågan högt upp på den politiska agendan. Det är också en viktig signal till andra medlemsländer i EU.

Jag tror att just därför att detta presidentval kommer upp den 19 mars så är det angeläget att *nu* komma med konkreta besked på den punkten. Det är *nu* det är tillfälle för detta. Det är i den här debatten som chansen finns för utrikesministern. Det gäller konkreta besked om ambassaden. Det gäller också konkreta besked om de initiativ som kan tas inom ramen för Europasamarbetet.

När utrikesministern säger att man ska arbeta hårt för detta undrar jag vad det innebär rent konkret. Vilka initiativ kommer att tas? Det finns en serie verktyg att spela med, bland annat konferenser på ämnet och resor på ämnet. Vilka är de konkreta verktyg som utrikesministern tycker att Sverige ska ta initiativ till och kommer att arbeta med?

Anf. 9 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Som jag sagt i tidigare diskussioner som vi haft i riksdagen, och som Torsten Lindström påpekar, har Sverige arbetat för att EU ska höja sin profil och öka sitt engagemang för Vitryssland. Vi har varit pådrivande för att EU ska utforma en mer aktiv och samstämmig Vitrysslandspolitik. Det ledde till att vi den 7 november antog rådsslutsatser som lägger en god grund för det fortsatta arbetet. Det gäller nu för EU att i

samråd med alla andra parter se till att slutsatserna blir operationella. Där finns konkretionen på många olika sätt.

Kommissionen har på senare tid vidtagit en rad åtgärder för att öka resurserna till Vitryssland och för att mer flexibelt kunna använda de instrument som vi har. Det har bland annat utmynnats i två projekt för radiosändningar till Vitryssland. Sverige har länge drivit frågan om den ökade synligheten, och det var också så vi fick en EU-delegation i Minsk. Vi vill emellertid att det ska bli ett regionalkontor, och en regelrätt självständig delegation borde etableras eftersom just synligheten är mycket viktig från EU:s sida. Tyvärr har de vitryska myndigheterna hittills inte givit tillstånd till att öppna ett delegationskontor i Minsk, men vi kommer naturligtvis att fortsätta att driva den frågan.

Vid det möte som vi hade i Bryssel, då vi träffade oppositionsledaren, diskuterade vi olika åtgärder och vilka han bedömer som de viktigaste. Det var alldeles tydligt att han menade att just att få ut information till så breda lager i samhället som möjligt var viktigt. Det handlar naturligtvis om att utnyttja medier av olika slag. Därför är radiostationerna oerhört viktiga. Det är också viktigt att ge stöd till enskilda personer som i olika sammanhang kan arbeta som informatörer.

I det sammanhanget är den journalistutbildning som vi bedriver oerhört viktig. Detsamma gäller EU:s kontor, delegation, som drivs tillsammans med de länder som liksom Sverige har representanter där. Det gäller att hitta kanaler för att sprida information, inte minst för att sprida information om EU. Det gäller att visa att det finns en omvärld utanför Vitryssland, hur den tänker och vad den vill, för att ge människorna en bild av att det finns en annan verklighet än den som de i dag lever i.

Jag tror att det är dessa konkreta inriktningar vi måste ha samtidigt som vi fortsätter med allt det arbete som vi påbörjat. Det gäller till exempel arbetet med att säkerställa att ungdomar kan resa till Vitryssland och bedriva universitetsutbildning på ett fritt universitet, vilket de inte kan göra någonstans i Vitryssland.

Gunnar Andrén tar upp frågan om handel och det kommersiella. Det är oerhört viktigt i det här sammanhanget, och där har naturligtvis grannländerna de största möjligheterna. Det gäller att försöka hitta möjligheter att bedriva handel, men Vitryssland är ett ekonomiskt stenhårt styrt land. Det finns inte mycket utrymme för privata initiativ av det slaget, men jag vet att grannländerna på gräsrotsnivå försöker utnyttja kontakter också av kommersiellt slag för att säkerställa att människor har möjligheter till en försörjning som inte helt och hållet är beroende av det hårt styrda ekonomiska systemet.

Det finns en oerhörd bredd i de åtgärder som vi kan vidta, och det gäller att även utnyttja de frivilliga organisationerna. Det handlar om människa till människa samtidigt som vi deltar i politiska demonstrationer av olika slag – på regeringsnivå och på Norrmalmstorg, där svenska folket kan visa att vi står bakom det vitryska folket. Vi har mycket att göra framöver.

Anf. 10 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är bara att instämma i att vi har mycket att göra framöver, och det är naturligtvis bra med alla de insatser som görs och de lovvärda ambitioner som finns. Jag tror på ordets makt och att ordet har

Prot. 2005/06:67
3 februari

Svar på
interpellationer

betydelse. Sedan gäller det att se till att dessa ord också leder till än mer konkretion.

Jag är övertygad om att Sverige kan göra än mer, till exempel höja statusen på kontoret i Minsk genom att göra den till ambassad. Om andra EU-länder kan göra det, om USA kan göra det, borde också Sverige kunna göra det. Jag noterar att utrikesministern lite grann passade på den punkten, och jag hoppas att hon kan komma tillbaka, antingen i nästa replik eller senare, med konkreta besked om när ambassaden öppnar i Minsk. Alliansen står redan för den hållningen. Jag hoppas att även regeringen ska inta den.

Sedan är det förstås, fru talman, angeläget att fortsätta människa-till-människa-arbetet, att motverka alla former av kränkningar och förtryck som finns i Vitryssland i dag, att öppna upp för dialogen, mötet, mellan människor. När människor ser varandra i ögonen blir det mycket lättare att kommunicera. Vitryssar och andra européer måste mötas för samtal och dialog för att därigenom hitta varandra. Vi måste arbeta för mänskliga rättigheter och för fria tidningar samt stödja frivilligorganisationerna.

Vi måste också stödja religionsfriheten. Den är i dag utsatt för hårt förtryck i Vitryssland genom en betydande antisemitism, förtryck av protestanter, utvisning av katolska präster och så vidare. Något konkret måste göras i *trafficking*-frågan så att inte Vitryssland fortsätter att vara ett transitland i den slavhandel som pågår.

Jag hoppas, fru talman, att utrikesministern tar med sig det engagemang som visats i dagens debatt och fortsätter att komma med konkreta besked om Sveriges relation till Vitryssland och det vitryska folket.

Anf. 11 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ja, jag kan lova Torsten Lindström att jag ska fortsätta att arbeta intensivt, både bilateralt och via de internationella organisationerna, för att utveckla vårt arbete när det gäller Vitryssland. Jag kommer också att arbeta för att vi så småningom ska kunna öppna en ambassad i Vitryssland, men då vill jag att Torsten Lindström lovar mig att arbeta för att högeralliansen slutar argumentera för en sänkning av biståndet eftersom det skulle omöjliggöra en del av våra höga ambitioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 2005/06:214 om den svarta bostadsmarknaden

Anf. 12 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat mig vad jag avser att göra för att stoppa den svarta bostadsmarknadens utbredning.

Rigmor Stenmark har tagit upp en angelägen fråga. Det är tyvärr så att vissa som behöver en bostad drabbas av den olagliga handeln med hyreskontrakt genom att han eller hon får svårare att komma in på bostadsmarknaden.

Rigmor Stenmark menar tydligen att den svenska modellen för hyresättning är orsaken till att olaglig handel med hyreskontrakt förekommer.

Den beskrivningen är inte rättvisande. Bruksvärdesystemet och allmännyttans hyresnormerande roll innebär ett effektivt skydd mot oskäligen hyror och säkerställer att hyresgästerna har ett verkligt besittningsskydd. Att hyrorna hålls på en rimlig nivå är särskilt viktigt på orter med bostadsbrist, där hyresnivåerna annars skulle kunna bli sådana att många hyresgäster inte skulle ha råd att hyra en lägenhet eller bo kvar i sin lägenhet. Rimliga hyresnivåer motverkar också ekonomisk och etnisk segregering.

Problemet med olaglig handel med hyreskontrakt är framför allt ett storstadsfenomen, främst kopplat till Stockholm. Förekomsten av svarthandel kan därför inte tas till intäkt för att hyressättningssystemet som sådant är fel. Frågan är i stället vad som kan göras för att bekämpa den olagliga handeln på de orter där den förekommer. Detta görs med åtgärder av flera olika slag.

Vi har ett straffrättsligt regelverk som ska motverka svarthandel. Det är straffbart för både hyresvärd och hyresgäst att kräva ersättning av någon för att upplåta eller överlåta hyresrätten till en bostadslägenhet. Det är också, utom vid yrkesmässig hyresförmedling, olagligt att ta emot, träffa avtal om eller begära ersättning av en hyressökande för förmedling av en bostadslägenhet för annat ändamål än fritidsändamål. Den som bryter mot bestämmelserna kan dömas till böter eller fängelse. Den som har tagit emot otillåten ersättning är också skyldig att betala tillbaka den.

För att motverka olaglig handel med hyreskontrakt är det angeläget att det byggs nya bostadslägenheter i de områden där det råder bostadsbrist.

Regeringen har i flera år genom olika slag av åtgärder stimulerat byggandet av nya lägenheter. Jag kan konstatera att våra satsningar har gett resultat och att bostadsbyggandet ökar på flera håll i landet.

Jag vill slutligen lyfta fram regeringens förslag till ändringar i reglerna om hyressättning för nybyggda lägenheter som ett led i satsningen på nybyggnation. Förslaget innebär i korthet att hyran för en planerad eller nybyggd lägenhet under tio års tid ska presumeras vara skälig, om hyran har bestämts i en förhandlingsöverenskommelse mellan hyresvärden och en hyresgästorganisation och vissa andra förutsättningar är uppfyllda. Därefter ska hyran bestämmas enligt de vanliga bruksvärdereglerna. Syftet med förslaget är att förbättra förutsättningarna för nybyggnation av bostadslägenheter.

Dessa åtgärder är exempel på vad som redan görs för att stoppa den svarta bostadsmarknadens utbredning. Jag räknar med att åtgärderna leder till att omfattningen av svarthandeln minskar. Regeringen kommer även fortsättningsvis att noggrant följa utvecklingen på området.

Anf. 13 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack, ministern! Speciellt tack för att ministern tycker att detta är en angelägen fråga. Men tyvärr räcker det inte med det. Tyvärr bedrivs svarthandeln ganska intensivt, och det hjälper inte heller med ett straffrättsligt regelverk eftersom man inte uppdagar brottslingarna på det sättet, och då har man ingen att straffa.

Tyvärr, Mona Sahlin, har Socialdemokraterna misslyckats med bostadspolitik. Bostadsmarknaden i Sverige fungerar dåligt. Det råder fortfarande bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Situationen

är värst i storstäderna, inte minst här i Stockholm. Bostadsmarknaden motsvarar på inga sätt den efterfrågan som finns. Även om byggandet har ökat byggs det alltför lite. Hyrorna motsvarar heller inte vad folk är beredda att betala.

Den reglerade hyresmarknaden i Sverige har, tillsammans med den starka bytesrätten, gjort att bostadsmarknaden i Stockholm i praktiken blivit en liten bytesmarknad för de redan etablerade på bostadsmarknaden, samtidigt som det stänger alltför ute. Andelen hyresrätter har minskat, trots regeringens mål om nybyggnation. Det beror inte minst på skevheterna på dagens bostadsmarknad. Den som får möjlighet att ombilda sin hyresrätt till en bostadsrätt gör det och kan på det sättet skapa en stor vinst. Man kan se det som ytterligare en stark inläsningseffekt på bostadsmarknaden.

Den svarta marknaden är ju, ganska naturligt, svår att mäta och kartlägga. Olika uppskattningar har gjorts, bland annat av organisationen Fastighetsägarna i Stockholm. De har gjort en undersökning bland 31 privata fastighetsägare och förvaltare med sammanlagt 37 000 lägenheter, och man har också granskat alla bytesärenden som har gått till hyresnämnden. Man uppskattar att ungefär hälften av alla byten i innerstaden är olagliga. I ytterstaden är det ca 25 % av alla byten. Antalet olagliga byten i Stockholms innerstan uppgår till 2 200 per år, och priset ligger på ca 300 000 kr per lägenhet, eller 100 000–150 000 per rum.

I innerstaden uppskattas den svarta handeln med lägenheter omsätta ca 660 miljoner kronor per år, och i ytterstaden ca 500 miljoner kronor. Svarthandelns omfattning i Stockholms innerstad har dessbättre ändå minskat något, men det beror främst på den stora ombildningen av hyresrätter till bostadsrätter. Det finns helt enkelt färre hyreslägenheter att idka svarthandel med.

Den svarta bostadsmarknaden leder till ökad segregation. På den svarta marknaden är det bara den som är villig att satsa pengar som kan hävda sig. Den svarta marknaden leder också till en upplösning av normerna på bostadsmarknaden. Undersökningar, till exempel ett examensarbete vid KTH, visar på en stor villighet att betala svart för att komma över en lägenhet. Det är framför allt bland ungdomar mellan 20 och 30 som den största acceptansen för att lägga pengar emellan finns. Om inget görs riskerar detta synsätt att permanentas. Då frågar jag mig: Varför gör regeringen ingenting? Varför prioriteras inte kampen mot den svarta handeln med bostäder? Och varför har inga insatser från regeringens sida gjorts för att kartlägga omfattningen av den svarta marknaden?

Anf. 14 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! En viktig orsak till den omfattande svarthandeln är att det på dagens bostadsmarknad inte bara råder bostadsbrist utan också att det finns en bristande överensstämmelse mellan hyresgästernas värderingar av lägenheter och deras hyresnivåer. Det påtalade regeringen när Hyres-sättningsutredningen tillsattes år 2003.

Låt mig citera ur direktiven till utredningen. Det stod: ”Under de senaste åren har det allt oftare ifrågasatts om de hyresskillnader som finns mellan olika lägenheter är rimliga från bruksvärdessynpunkt. Framför allt har diskussionen gällt hyresskillnaderna mellan lägenheter i attraktiva områden och lägenheter i mindre attraktiva områden samt produktionså-

rets betydelse för hyran. I den överenskommelse som hyresmarknadens parter har träffat, där frågan också har behandlats, görs bedömningen att hyrorna på dessa orter på ett dåligt sätt svarar mot hyresgästernas värderingar och att sådana brister bör rättas till. – – – Mot bakgrund av intresset av att bruksvärdesystemet långsiktigt skall fungera på ett tillfredsställande sätt är det viktigt att skillnader mellan olika hyror motsvaras av skillnader i bruksvärde och att de därmed upplevs som rättvisa. Det finns därför anledning att se över förutsättningarna för att genomföra förändringar i hyresstrukturerna i det befintliga lägenhetsbeståndet. Frågan om huruvida differentierade hyror för likvärdiga lägenheter bör användas för att genomföra bruksvärdesanpassningar bör därvid övervägas.”

Regeringens hyresutredare presenterade också år 2004 just ett sådant förslag till lagstiftning. Genom att successivt anpassa hyrorna i det befintliga beståndet till det bruksvärde som hyresgästerna upplever rättvist skulle rimligare hyresskillnader uppnås, vilket naturligtvis i förlängningen skulle undergräva förutsättningarna för en svart marknad.

Därför blir jag lite fundersam, Mona Sahlin, när jag läser den lagrådsremiss som nyligen har avlämnats. Varför har Mona Sahlin i lagrådsremissen om hyressättningssystemet valt att lämna detta utredningsförslag därhän? Det är ju ett förslag som också parterna har efterlyst för att man ska kunna normalisera förhållandena på bostadsmarknaden. Det vore intressant att få veta det.

Jag träffade en representant från bostadsutskottet i en debatt i går, en socialdemokrat, som uttryckte att Socialdemokraterna nu verkligen prioriterar bostadsfrågorna inför valet. Göran Persson hade i en valupptakt inom socialdemokratin ägnat två tredjedelar av sin talartid åt att tala om bostadsfrågor.

Då undrar jag: När regeringen nu ska lämna propositioner till riksdagen för att underlätta för att vi ska få ett bättre system på hyresmarknaden, varför vågar man då inte ens följa de diskussioner som man själv tidigare har fört och komma med konkreta förslag som kan förändra? Det vore bra om Mona Sahlin kunde tala om varför.

Anf. 15 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Svarthandeln har debatterats flera gånger här i kammaren, även med samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin. Jag vill återknyta till en debatt som fördes här i kammaren den 14 december 2004, där just svarthandeln debatterades.

När jag går igenom protokollet kan jag konstatera att samhällsbyggnadsministern lovade åtgärder på en rad olika områden. Det handlade delvis om hyressättningssystemet, precis som föregående talare var inne på. Det handlade också om reformering av PBL-frågor för att se till att komma åt de hinder som finns för nyproduktion och mycket mer. När jag läser protokollet och ser till vilka förslag från regeringen vi borde ha behandlat under de senaste riksmötena kan jag konstatera att det inte har kommit förslag.

I dagsläget är problematiken precis den som interpellanten har angivet. Vi har svarthandel, och inte bara i Stockholm. Det är köer, gräddfilsproblematik och framför allt ett enormt statistiskt förhållningssätt på bostadsmarknaden. I går ringde en 30-årig ung kvinna mig och berättade om sin livssituation. Hon är nyseparerad, och hon har god inkomst. Hon

behöver bostad nu och letar förtvivlat. Det kommunala bostadsföretaget ger henne en kötid på sju år, och det löser inte hennes problematik.

År 2002 gjorde Temaplan en undersökning. Frågan var: Vad är sannolikheten för en ung högutbildad inflyttare från annat EU-land att inom fyra veckor lyckas hyra en modern enrumslägenhet i respektive innerstad i olika europeiska städer? Man kunde konstatera att Stockholm var sämst i klassen. Det var nästan noll procents chans. I Bryssel var det 75 % chans, och Helsingfors låg inte långt därefter. Sedan kommer städerna Hamburg, Wien, Oslo, Köpenhamn med fler i en lång rad, men i Stockholm var det näst intill hopplöst.

Jag menar att riksdagens roll borde vara att riva hinder. Jag är mycket förvånad över att det inte har kommit propositioner inte minst vad gäller hyressättningssystemet. Låt mig vara tydlig. Folkpartiet står bakom bruksvärdessystemet och de principer som finns. Vi har väntat på en proposition om reformering av hyressättningssystemet för nyproduktion. Jag undrar också vad en sådan i så fall kommer att innefatta och om man då också frångår de kommittédirektiv som regeringen själv har utfärdat. Jag vill också referera till debatten den 14 december.

Jag saknar förslag från regeringen. Jag har i dag några frågor till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin. När man läser propositionsförteckningen är den oroväckande tom. Vi hoppas nu på reformering av hyressättningssystemet. Vad kommer samhällsbyggnadsministern att göra explicit för att lösa inte minst svarshandelsproblematiken? Kommer förslaget att omfatta åtgärder som också ska råda bot på det?

Vilka propositioner inväntas från regeringen? Kan samhällsbyggnadsministern utlova att de också ska riva övriga hinder så att vi får en nyproduktion? Visst har nyproduktionen ökat i Sverige. Men det är inte på grund av regeringens insatser, utan det är trots regeringen.

Anf. 16 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill innan vi diskuterar de olika sakfrågorna igen understryka att det är en viktig debatt. Det är en mycket viktig frågeställning. Både Rigmor Stenmark och meddebattörerna uttrycker med lite varierande ordval att det mesta fungerar uruselt på bostadsmarknaden. Det som fungerar lite bättre är absolut inte regeringens förtjänst. Men det som man tycker fungerar lite sämre är absolut regeringen orsak till. Jag tycker inte att det är ett speciellt vare sig logiskt eller rimligt resonemang.

Ni ser inget ljus i utvecklingen. Jag håller inte med. Jag ser saker som har förändrats till det bättre, men jag ser absolut fortsatta problem. Det har vi varit överens om tidigare i kammaren. Det vill jag understryka igen. Orsaken till diskussionen om svarshandeln är enkelt uttryckt, säger debattörerna här, hyressättningssystemet. Jag håller inte med om det. Däremot behöver hyressättningssystemet moderniseras. Det har vi diskuterat förut.

Regeringen beslutade i går på sitt sammanträde att lägga fram propositionen om förändring av hyressättningssystemet. Precis som ofta med utredningar ber man en utredare att utreda ett antal överväganden. Man värderar förslagen. De skickas runt på remiss. Allt blir inte realiserat, och så heller icke denna gång. Jag har valt att gå fram med det som i mitt tycke har varit det allra viktigaste förslaget. Det var att förändra möjlig-

heten till att sätta hyresnivåer när det gäller nyproducerade lägenheter. Som jag redogjorde för i svaret är det också det centrala förslaget som finns i propositionen.

Det är också viktigt att konstatera att nybyggnationen har ökat. Jag vägrar att acceptera att det skulle vara *trots* regeringen. Vi har också fått många besked från de privata bostadsbyggarna att inte minst regeringens arbetssätt har bidragit till detta. Man kommer nu att koncentrera nybyggnationen i framtiden ännu mer just på hyreslägenheter, som nu bland annat både Skanska och NCC gått ut med.

Det är ett faktum att nybyggnationen av hyreslägenheter har blivit billigare. Det är också ett faktum att hyreslägenheterna har ökat som andel av nyproduktionen. Det är utgångspunkten när regeringen nu ser över hela bostadsfinansieringssystemet att vi ytterligare ska understryka den utvecklingen.

Min utgångspunkt är också att utförsäljningen av hyreslägenheter i Stockholm, där svarthandeln absolut är det största problemet, har bidragit till att problemet har förvärrats. Det är oerhört viktigt att värna om besittningsskyddet, bruksvärdessystemet och allmännyttans roll.

Jag tror också att diskussionen om en ännu mer effektiv och modern bostadsförmedling inte bara i Stockholm utan i landets samtliga kommuner kan bidra till att det blir ännu enklare och rimligare för människor som i dag har svårt att komma in på bostadsmarknaden att få den möjligheten. Regeringen kommer att presentera också sådana förslag under våren. Det handlar om hur bostadsförsörjningslagen ser ut men också om bostadsförmedling eller en mer modern form av bostadsservice till alla bostadskonsumenter i landet.

Framför allt Rigmor Stenmark lade i sitt inlägg stor vikt vid Fastighetsägarnas undersökning. Jag vill ändå varna lite för det. Här drogs det fram siffror som till och med Fastighetsägarna i sin rapport säger att det går att sätta ett stort frågetecken efter. Det är ett litet underlag, och det är till exempel inget av allmännyttans bostadsbolag som över huvud taget finns med.

Det handlar i det här fallet snarare om att bara plocka fram de exempel som man kan hitta på det man hela tiden har tyckt, nämligen att hyressättningssystemet är boven. Jag menar att det handlar om värnandet av och att modernisera hyressättningssystemet, att fortsätta nyproduktionen av hyreslägenheter och att förmedla lägenheter på ett icke-diskriminerande sätt. Det tror den socialdemokratiska regeringen är huvudpunkterna för att komma åt svarthandeln.

Anf. 17 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag fick tyvärr inget svar och måste därför upprepa mina två frågor. Varför prioriteras inte kampen mot den svarta handeln med bostäder mer? En växande svart marknad håller på att bli alltmer accepterad främst bland unga. Samtidigt finns det knappt någon som fällt för svarthandel. Varför tar man inte reda på exakt hur det står till? Varför har inga insatser gjorts från regeringens sida för att kartlägga omfattningen av svarthandeln?

Vad anser egentligen Mona Sahlin är orsaken till att det finns en svarthandel? Kan ändå inte Mona Sahlin dela den åsikt som vi har framfört här från tre partier att det beror på en obalans på marknaden? Det

*Svar på
interpellationer*

beror på att det finns för många människor som söker de få bostäder som finns. Här i Stockholm är det väldigt attraktivt att ha en bostad mitt inne i staden även bland ungdomar. Man är beredd att gå ut på gatan, så att säga, och köpa sig en bostad.

Jag tycker att det är väldigt omoraliskt att det finns några som tjänar pengar på att sälja bostäder och till och med sälja bara rum för uppemot 100 000–300 000 kr. Jag tycker att det är omoraliskt. Det borde vara en angelägen fråga för ministern att se över detta. Det handlar om en rättighet för människor att ha tak över huvudet.

En bostadsförmedling – vad hjälper det med en bostadsförmedling om det inte finns några bostäder att förmedla? Svara på det! Det skulle jag vilja veta. Jag har hört det här förslaget så många gånger. Vi ska införa en lag om att alla kommuner ska inrätta en bostadsförmedling. Javisst, men om det inte finns några bostäder att förmedla, vad ska bostadsförmedlarna göra?

Återigen upprepar jag frågan, och jag vill ha svar på den: Vad anser ministern är orsaken till svarshandeln?

Anf. 18 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Jag måste säga att jag inte imponeras särskilt av Mona Sahlins retoriska försvarsmekanismer som alltid utlöses när regeringen får kritik för sina insatser. Jag har också väldigt svårt att inse och förstå varför Mona Sahlin ska vara så orolig för en sådan förändring som regeringens egen utredare har föreslagit. Varför inte våga pröva goda förslag?

I utredningen framhävs Malmö som ett gott exempel på hur man avtalsvägen kan nå hyresdifferentiering inom en och samma fastighet, mellan nya och gamla kontrakt. Vi har med bostadsutskottet besökt MKB och fått en redogörelse för hur det här fungerar.

Utredaren skriver också: Synpunkten att hyran för en lägenhet kan vara för hög eller för låg i förhållande till lägenhetens bruksvärde, beroende till exempel på hur attraktivt lägenheten är belägen, har fått stöd i olika undersökningar. På vissa orter i Sverige har detta lett till förändringar av hyresstrukturen inom ramen för de kollektiva förhandlingarna om hyran för allmännyttans lägenheter. Bruksvärdet för vissa lägenheter höjs då ibland kraftigt medan bruksvärdet för andra ligger stilla eller sänks.

Jag undrar bara varför det ska vara så svårt att lagstiftningsvägen våga stödja hyresutvecklingen i Stockholm och Göteborg så att den mer kommer att likna den situation som råder i Malmö, som trots allt annars brukar beskrivas som föregångare när det gäller hyressättningsområdet. Jag är besviken om det inte kommer att vara tydligare i den här utredningen än det har aviserats. Jag hoppas att Mona Sahlin kan förklara varför. Det svaret tycker jag inte att jag fick.

Anf. 19 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tycker att det är intressant när samhällsbyggnadsministern vill få det till att exempelvis Folkpartiet här i dag skulle påstå att allting är hyressättningsystemets fel. Jag talar ju om utbud och efterfrågan på marknaden, det vill säga den kvinna på 30 år som det kommer att ta sju år för att hitta en bostad. Jag talar om köerna. Jag talar om dem som faktiskt inte kan hitta en bostad. Med det menar jag också att en av

lösningarna är att reformera hyressättningssystemet för nyproduktion så att man vågar bygga. Därmed blir jag faktiskt aningen besviken.

Återigen till frågan om vilka undersökningar som är riktiga och rätta. I den föregående debatten berättade jag, som jag mycket noggrant inledde med i dagens anförande, om den genomlysning som Riksdagens revisorer gjorde. Vi har i Folkpartiet i motioner också fångat upp många av de synpunkter som togs upp där. Det är inte bara aktörerna på marknaden som diskuterar frågan. De boende, de bostadslösa, de som står i köer, den 30-åriga kvinnan och alla andra vet ju om att det här förekommer. Därför tycker jag att det är anmärkningsvärt att i debatt efter debatt höra att regeringen har planer och intentioner.

Men riksdagens roll är att behandla konkreta förslag. Vi konstaterar att våra motionsförslag avslås av riksdagen därför att vi inte har majoritet, ännu. Men jag hoppas verkligen att vi till hösten får ta ett riktigt ordentligt tag i alla de här frågorna.

Visst handlar diskussionen om de frågor vi har diskuterat nu, men ytterligare en input är de andra synpunkterna som vi har framhållit, som en översyn av 12 kap. jordabalken om rättigheter och skyldigheter med mera. Än en gång saknar jag svar på vilka konkreta, skarpa förslag regeringen avser att komma med, för jag kan konstatera att propositionsförteckningen är oroväckande tunn.

Anf. 20 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag fick frågan i början om jag kan se att en av orsakerna till svarthandeln är obalansen, alltså bristen på bostäder, framför allt i vissa områden. Då är självklart svaret ja. Det är en oerhört viktig förklaring. Det är därför regeringen hela den här mandatperioden, och jag hoppas under nästa med, kommer att lägga ned det allra största arbetet just på att åtgärda den bristsituationen, att bygga mer av de lägenheter, inte minst hyreslägenheter, som är efterfrågade just av de grupper som i dag riskerar att bli offer för svarthandeln.

Jag tycker ändå att det som framgår här väldigt mycket är att ert enda förslag handlar om att förändra hyressättningssystemet. Vi kan beskriva situationen och vara upprörda gemensamt, men jag tycker inte att det är ett rimligt förslag, långt ifrån.

Jag tror att diskussionen ska handla om att bygga, att värna allmännyttan, att få fram ännu fler hyreslägenheter och att modernisera i hyressättningssystemet. Vi får väl se när ni har läst propositionen och sett de motiv vi har. Behovet av modernisering ser jag också som stort. Jag hoppas och tror att det som både hyresgästernas organisation och också de andra branschorganisationerna på bostadsmarknaden har fört fram som det de tycker är viktigast, nämligen hyressättningen av nybyggnation, också kommer att påverka förekomsten av ännu fler nybyggda hyreslägenheter, inte minst i storstäderna.

Sedan kommer alltid frågan varför man ska lägga så stor vikt vid att prata om bostadsförmedling när det inte finns några bostäder att förmedla. Det finns bostäder att förmedla också i Stockholm. Tusentals får sin lägenhet genom bostadsförmedlingen i Stockholm varje år. Kötiden är lång till de mest attraktiva lägena i Stockholms innerstad, absolut. Men kötiden är kort till många andra delar av Stockholm. Jag vill också be-

tona att det finns ett annat skäl till att ha bostadsförmedling i varje kommun, nämligen rätten att ställa sig i kö.

Vi har också fört en diskussion om hemlösheten de senaste veckorna. Det finns många människor i vårt land med mycket dåliga, för att inte säga obefintliga ekonomiska resurser som ändå vill få ordning på sina liv. De får i dag inte ens ställa sig i någon kö för att under den tid det tar att få ordning på sitt liv också få möjlighet att få ett lägenhetskontrakt. Det finns många skäl att ha en bostadsförmedling, som givetvis har lägenheter att förmedla till sina konsumenter men som också kan hantera alla de sociala aspekter som en modern bostadsservice ska kunna.

Vi är överens om mycket, vill jag ändå betona, fast det inte lät så i en del av inläggen. Det handlar om att bygga bort bristsituationen. Det handlar om att modernisera i hyressättningsystemet så att det blir mer möjligt att bygga till andra hyror, vilket jag hoppas att propositionen som lades på riksdagens bord i och med regeringsbeslutet i går också kommer att bli ett bidrag till.

Anf. 21 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! När det gäller bostäder och inte bostäder finns både ett kortsiktigt och ett långsiktigt problem. Det kortsiktiga är att det just nu pågår en intensiv svarthandel. Jag kan gott säga att den pågår just nu utanför våra väggar. Det är den biten man måste försöka komma åt. Vi kan inte vänta på att det ska byggas nya bostäder. Det tar alltför lång tid innan man når upp till den balans som behövs. Då är naturligtvis frågan: Varför vågar inte regeringen genomföra reformer beträffande det befintliga beståndet?

Jag kan hålla med Nina Lundström från Folkpartiet om att det vi saknar i bostadsutskottet är ordenliga propositioner. Vi hade ju även från oppositionen hoppats så väldigt mycket, jag måste få säga det, när Mona Sahlin trädde in som bostadsminister. Men vi har fortfarande inga förslag. Jag tycker att det är jättetråkigt att Mona Sahlin inte tog chansen och röt till. Hon hade fått stöd från oss.

Jag kan hålla med Mona Sahlin om en sak. Det är att man ska vara försiktig när det kommer uppgifter från branschorganisationer. Det är klart att de pratar lite grann i egen sak. Det är självklart. Men fastighetsägarna har ändå varit mycket seriösa också.

Jag skulle vilja lägga fram ett förslag, och det skulle jag vilja ha stöd för från samtliga. Tillsätt en neutral utredare som får göra en snabbutredning av hur vi ska komma åt svarthandeln! Det är den fråga som jag har ställt en interpellation om i dag. Vad gör vi åt svarthandeln? Tillsätt en neutral utredare!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2005/06:221 om utgångsförbud för unga

Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Torkild Strandberg har frågat mig om jag är beredd att överväga och tydliggöra möjligheten för kommuner att meddela att barn

under 15 år inte får vistas ute utan målsmans eller annan vuxens sällskap efter en viss angiven tid. Frågan är ställd mot bakgrund av att det i Växjö har rests ett förslag om att i den kommunala ordningsstadgan införa ett utgångsförbud efter kl. 23 för barn och ungdomar under 15 år.

Att våra barn och unga har möjlighet att växa upp och vistas i trygga miljöer är en viktig fråga för regeringen. För att uppnå detta krävs gemensamma ansträngningar från samhällets olika aktörer och insatser inom flera olika områden. Skol-, socialtjänst-, familje-, folkhälso-, arbetsmarknads- och integrationspolitik är några exempel på områden där regeringen vidtar åtgärder som bidrar till att skapa trygga uppväxtvillkor och säkra miljöer för barn och unga. Föräldrar har det primära ansvaret för sina barn. Därför är det också viktigt med insatser som på olika sätt stöder föräldrar i deras föräldraroll, exempelvis föräldrautbildningar och andra former av stöd. Det är också angeläget att barn och unga blir medvetna om de risker som finns med att vistas i otrygga miljöer.

En kommun får meddela de föreskrifter som behövs för att upprätthålla den allmänna ordningen på offentlig plats. Lokala föreskrifter får dock inte lägga onödigt tvång på allmänheten eller annars göra obefogade inskränkningar i den enskildes frihet.

Som Torkild Strandberg själv anger torde ett generellt utgångsförbud inte vara förenligt med gällande lagstiftning.

Enligt min uppfattning kan ett generellt utgångsförbud riktat mot barn och unga inte lösa problemet. Det är i stället åtgärder inom bland annat tidigare nämnda områden som kan bidra till att barn och unga vistas i miljöer som är trygga och säkra för dem.

Anf. 23 TORKILD STRANDBERG (fp):

Fru talman! Tack Thomas Bodström för svaret på frågan.

Jag vill först slå fast att oavsett hur mycket vi diskuterar vilka insatser vi från samhällets sida ska göra för att skapa trygga, harmoniska barn med framtidstro vilar ansvaret först och främst på föräldrarna. Föräldrar har ett odiskutabelt och odelat ansvar för att ge sina barn en trygg och stabil uppväxt. Det är det viktigaste.

I Växjö har representanter för något parti föreslagit att ett utgångsförbud ska införas mellan vissa tider för barn under en viss ålder. Detta ska ses mot bakgrund av att man har problem med att barn är ute på kvällar och nätter när barn inte ska vara ute. Det här är, efter en ovetenskaplig, snabb och hastig undersökning, inget problem isolerat till Växjö utan något som finns på sina håll i landet.

Det här handlar om vad vi ska göra i de fall där föräldrar inte tar sitt ansvar för att ge barnen en tillräckligt trygg, stabil och säker uppväxt. Nioåringar ses trilla hem efter en kväll på stan vid femtiden på morgonen, som en polis i medelstor svensk stad har berättat. Vad ska man göra? Dagens regler för vad polisen får göra är oklara. I 12 § polislagen – jag tar upp paragrafen i interpellationen – framgår, i kort sammanfattning, att när barn vistas i miljöer som hotar deras hälsa och utveckling får och ska polisen ingripa för att bryta detta.

De poliser jag har talat med och de uppgifter som riksdagens utredningstjänst har givit pekar på att det är oklart var gränsen för denna risk för hälsa och utveckling går. När får polisen ingripa? När är det tillräckligt stor fara för att polisen ska kunna plocka hem nioåringen som är på

väg hem kl. 5 på morgonen? Är det tillräckligt skäl? Där råder mycket stor oklarhet. Det är detta jag med hjälp av denna interpellation vill bringa klarhet i.

Jag inbillar mig inte att ett generellt utgångsförbud, som det som har föreslagits i Växjö, är det allra bästa. Jag tror att det skjuter alldeles för brett och riskerar att skapa en anda i samhället som vi egentligen inte vill ha. Jag är ute efter att samhället måste ha ganska handfasta redskap för att ingripa i de fall när föräldrar inte har tagit sitt föräldraansvar så allvarligt som de borde.

Anf. 24 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! I första hand ligger ansvaret hos föräldrarna. Det ska vi nog understryka. Det finns inga som är så bra brottsförebyggare som mamma och pappa. Det är också de som i absolut största utsträckning också klarar de barn och ungdomar som har hamnat snett och får dem på rätt köl igen.

Det är alldeles riktigt att samhället har ett ansvar. Det finns i dag möjligheter för polisen på det sätt som nämns. Det finns dessutom en anmälningsskyldighet till socialnämnden. Jag tror att man är inne på rätt spår – som vi kan se runtom i Sverige – bland annat i Stockholm där människor från socialtjänsten arbetar på polisstationer, i Malmö där socialtjänsten är ute på kvällar och nätter och samarbetar med polisen, i Örebro där polis och socialtjänst till och med har flyttat så att de sitter vägg i vägg. På så sätt får de ett helt annat samarbete.

Jag tror att detta tillsammans med alla de frivilliga krafter som ändå finns – jag är själv med och föräldravandrar i Nacka – är det allra bästa sättet att kombinera myndigheternas ansvar, föräldrarnas ansvar och frivilligas ansvar. Det har också gett resultat på olika sätt. Brottligheten har trots allt minskat bland de yngre. Det som dock är oroväckande är att det fortfarande finns unga människor som växer upp, framför allt i förorten, som hamnar alldeles för tidigt – de ska inte hamna där över huvud taget – i ung ålder i ett liv som kan komma att präglas av droger och kriminalitet. Även om de allra flesta hamnar rätt finns det ändå ett litet antal. Det handlar då många gånger om att de inte har fått de chanser och möjligheter som varje ung person har rätt till.

Vi ska fortsätta att bedriva arbetet utan att ta till så drastiska saker som något slags utgångsförbud. Det vore bara kontraproduktivt. Det handlar i stället om att se till att arbetet får fortsätta.

Anf. 25 TORKILD STRANDBERG (fp):

Fru talman! Jag tror att vi är ganska överens. Vad som är kolossalt viktigt är att de bestämmelser som finns för samhällets aktörer att ingripa när allt det andra inte har fungerat är glasklara. Vad får polisen göra? När får de göra det? När är det till och med så att de ska göra det?

Av 12 § polislagen framgår att man ska omhänderta en ung människa och ta den till föräldrarna eller socialtjänsten när den vistas i en miljö som är skadlig för den unges hälsa och utveckling.

Om det står två åttaåringar på Sergels torg en onsdagskväll kl. 11 eller kl. 1 på natten råder det stor osäkerhet – det är inte klarlagt – om det är tillräckligt skäl för polisen att ingripa. Jag tycker att det borde vara det. Nioåringar ska inte vara på Sergels torg eller på Rådhusorget i Lands-

krona – som jag kommer från – på onsdagskvällar kl. 1 på natten. Men det råder oklarhet från polisens sida om man får respektive ska ingripa i en sådan situation. Jag tycker att det borde klarläggas. Att vistas på Sergels torg eller Rådhusorget på nätterna i den åldern är en första signal, ett tydligt tecken, på att något är snett. För att undvika att denna lilla olycka ska utvecklas till en stor katastrof längre fram som kommer att sätta den unge i en situation som gör livet svårt att leva, och som kommer att kosta samhället stora pengar, är det viktigt att agera tidigt och tydligt. Ett klarläggande kring 12 § – jag inser att det låter kolossalt byråkratiskt och tråkigt – är viktigt.

Rikspolisstyrelsen kan i dag inte ge statistik eller uppgifter om hur ofta den paragrafen används, hur ofta polisen ingriper mot unga som vistas i olämpliga miljöer. Jag ska inte vara retorisk, men det kanske ger en liten vink om vilken betydelse man har tillmätt detta. Det är viktigt att vi sätter ljuset på detta.

Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vet du vad jag tror är viktigt att sätta ljuset på, Torkild Strandberg? Det är de unga själva. De är inte omedvetna om den här situationen. Jag tror också att det är viktigt att vi ser dem som individer. Det kan mycket väl vara så att det är ungdomar i relativt hög ålder som över huvud taget inte ska vara ute, på grund av bristande omdöme och bristande mognad, medan en del yngre mycket väl kan vara det. Det kan vara yngre som umgås med flera år äldre kamrater som mycket väl kan göra det och vice versa. Det som är intressant är att inget av det där fungerar om man inte ger ungdomarna en viss frihet och en viss möjlighet att själva utveckla sig och börja leva ett liv utanför hemmet och föräldrarna.

Det är intressant att vi alla har ett behov av trygghet men att det ser olika ut. Många äldre upplever trygghet i att det ska vara stora ljusa platser, att det ska vara väktare, gärna uniformerade, och att det inte ska vara stora ungdomsgång. Yngre personer har samma behov av trygghet, men de känner kanske inte trygghet därför att det finns en väktare eller en ordningsvakt. De bryr sig inte om så mycket om det är ljust eller mörkt, för om de råkar illa ut, till exempel ett mobiltelefonrån, har det kanske ingen betydelse om det är på ljusa dagen eller på kvällen. Deras trygghet kan vara att vara många tillsammans, nämligen just det som äldre människor upplever som så hotfullt.

Om vi inte förstår den här mekanismen och det behovet av trygghet och tror att vi kan göra en massa saker utan att involvera de unga, genom att bara bestämma generella tider som ska gälla för alla ungdomar, kommer vi definitivt att misslyckas. Vi borde i stället på olika sätt försöka få med ungdomarna, tillsammans med de projekt som också finns, med Lugna gatan som nu stöds i allt större omfattning, och på olika sätt hela tiden tänka på hur det är att vara ung, att det gäller, även som ett led i utvecklingen, att röra sig ute på kvällar och att det ska skötas tillsammans med föräldrarna, först och främst inom familjen. Men som vi sade har samhället naturligtvis ett ansvar, där vi behöver alla frivilliga krafter och där vi definitivt inte kan säga att det är samhällets sak.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man hela tiden tänker på att en ung person ska ta för sig och ska vara ute, men naturligtvis inte på det

sätt som har nämnts här, att nio- och tioåringar är ute långt efter midnatt. Då finns det redskap, men framför allt handlar det om att se till att kontakten mellan polis, socialtjänst och föräldrar och kanske också skola hela tiden förbättras. Det är det viktigaste.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2005/06:222 om lagföring av krigsförbrytare

Anf. 27 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Mats Odell har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit för att försäkra mig om att en utpekad rysk generallöjtnant ska kunna lagföras för de krigsförbrytelser som han misstänks för. Mats Odell har även frågat vilka åtgärder jag ämnar vidta för att krigsförbrytare som kommer till Sverige inte ska kunna lämna landet utan att lagföras för sina brott. Vidare har Mats Odell frågat vilka åtgärder jag har vidtagit för att uppfylla löftet om att öka lagföringen av krigsförbrytare i Sverige.

Frågan är ställd mot bakgrund av att svenska medier den senaste tiden utpekat en rysk generallöjtnant såsom ansvarig för krigsförbrytelser som ska ha begåtts av soldater i ett förband som var underställt honom. Denne generallöjtnant har nyligen vistats i Sverige i samband med en svensk-rysk militärövning.

Jag vill inledningsvis framhålla att det är polis och åklagare som tar ställning till om någon kan misstänkas för brott och vilka åtgärder som krävs i brottsutredningen. I vissa fall krävs åtalstillstånd från regeringen eller – där delegering har skett – från riksåklagaren för att åtal ska få väckas. Detta gäller till exempel om det är fråga om brott som har begåtts utomlands. Syftet med en sådan ordning är främst att – mot bakgrund av att Sverige har en omfattande straffrättslig jurisdiktion – avgöra om Sverige i det enskilda fallet har ett påtagligt och berättigat intresse av att lagföring sker här.

Det är ytterst ovanligt att åtalstillstånd begärs från regeringen för den typ av brott som det nu uppges ha varit fråga om. När en begäran om åtalstillstånd kommer in till regeringen handläggs den regelmässigt med stor skyndsamhet.

I det nu aktuella fallet gjorde Svenska Helsingforskommittén en anmälan till riksåklagaren mot en rysk generallöjtnant med påståenden om krigsförbrytelser. Riksåklagaren lämnade ärendet vidare till en åklagare som gjorde bedömningen att förundersökning inte skulle inledas eftersom det, enligt åklagaren, förelåg formella hinder för lagföring av brotten. Någon begäran om åtalstillstånd från regeringen har inte gjorts under ärendets handläggning.

Jag vill i sammanhanget också framhäva det faktum att anklagelsen mot generallöjtnanten bygger på att han i egenskap av ställföreträdande chef för Leningrads militärområde var ansvarig för sina underlydandes agerande. Enligt de uppgifter jag har fått från både Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet var dock brigaden under sin tjänstgöring i Tjetjenien inte underställd den nu aktuella generallöjtnanten.

Den svenska regeringen ser givetvis allvarligt på den typ av brott som anmälan avsåg. Enligt artiklarna 6 och 7 i 1984 års FN-konvention mot tortyr samt enligt den internationella humanitära rätten är det varje stats skyldighet att utreda och lagföra dem som begått eller medverkat till handlingar som innebär tortyr eller krigsförbrytelser. Det främsta ansvaret för detta åvilar självfallet den stat där brotten begåtts, men även andra stater där en misstänkt påträffas, som Sverige, har en skyldighet att tillse att brotten utreds och att gärningsmannen antingen åtalas eller utlämnas till en stat som avser att åtala.

Avslutningsvis vill jag upprepa det som jag framförde i interpellationsdebatten förra året på detta tema, nämligen att det är viktigt att berörda myndigheter på olika sätt arbetar för att öka lagföringen av krigsförbrytare i Sverige. Enligt vad jag erfarit pågår ett samarbete mellan Rikspolisstyrelsen, riksåklagaren och Migrationsverket för att ytterligare förbättra organisationen för att utreda och lagföra misstänkta krigsförbrytare. Regeringen följer också arbetet med detta.

Anf. 28 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Det som dock slår en när man läser svaret och när man lyssnar på justitieministern här är de, vågar jag nästan säga, dubbla attityder som regeringen har till lagföring av krigsförbrytare.

Å ena sidan, som i det aktuella fallet med en relativt högt uppsatt person som kommer hit till Sverige och som representerar ett stort och mäktigt land, omgärdas den gästande personen av en skyddande byråkratisk mur: Det föreligger formella hinder för lagföring av det anmälda brottet.

Å andra sidan finns det en närmast olympisk dådkraft när det gäller att rikta sig till andra länder och kräva handling av andra länder för att lagföra krigsförbrytare. Det gäller särskilt små, känsliga och utsatta länder, som till exempel Kroatien. Här finns inga byråkratiska hinder. Innan i det här fallet generalen Ante Gotovina levererades i Haag krävde den svenska regeringen mer tydligt än någon annan att man skulle frysa medlemskapsförhandlingarna med Kroatien. Detta resulterade för övrigt, fru talman, i en halvering av det folkliga stödet i Kroatien för en anslutning till den europeiska unionen.

Attityderna är ett problem, och de förvärras av det andra stora bekymret som jag ser, den principiella bristen i regeringens politik, och det är den skriande bristen på resurser för att klara av detta.

Det låter väldigt storslaget i justitieministerns svar, att nu pågår ett stort arbete för att samordna resurserna. Det är ganska lätt gjort att samordna resurserna med en enda person, nämligen den resurs som hittills har varit avsatt för att systematiskt arbeta med lagföringen av misstänkta krigsförbrytare i Sverige.

Samtidigt uppskattar polisen att det kan finnas upp till 1 000 misstänkta krigsförbrytare i Sverige. Trots det har det, som sagt, hittills bara funnits en enda polis som systematiskt har arbetat med de här frågorna. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt, och det står i ganska bjärt kontrast till de mycket långa pekpinnar som den svenska regeringen riktar mot mindre och i alla avseenden svagare länder i den här frågan. Man skulle, fru talman, nästan kunna tala om dubbelmoral.

Tänk, fru talman, om Kroatien skulle hänvisa till sin svaga ekonomi och säga: Nej, vi har bara råd med en polis som arbetar med lagföring av krigsförbrytare, och det kan nog ta tid det här – det kan finnas byråkratiska eller till och med politiska hinder för lagföring. Jag tror inte att Thomas Bodström och Laila Freivalds skulle köpa det argumentet, men uppenbarligen är det så det i praktiken fungerar i vårt land.

Man tycker då, när det nu går så bra för Sverige, att det skulle finnas lite mer resurser avsatta till detta. Om vi jämför med våra nordiska grannländer ser vi att man i Danmark, ett land med halva Sveriges befolkning och antagligen också betydligt färre krigsförbrytare, nu har upprättat en ny särskild myndighet med inte mindre än 16 högspecialiserade experter som arbetar med att utreda och lagföra misstänkta krigsbrott. I Norge är det ett tiotal som jobbar.

Motsvarande standard i Sverige, Thomas Bodström, skulle vara ungefär 30 personer som för att komma upp i den nordiska standarden skulle jobba med detta i Sverige. När kommer vi att vara där?

I förrgår pensionerades den hittills enda polis som specialdestinerat arbetat med de här frågorna. Jag vet, Thomas Bodström, att han har fått en efterträdare. Jag vet att man nu anställer ett antal människor. Men det är uppenbarligen fortfarande alldeles för lite. Är det inte rimligt att lite grann tona ned de moraliska brösttonerna till andra innan vi själva har kommit upp i ett 30-tal poliser som jobbar systematiskt med detta?

Anf. 29 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Tack, Mats Odell, för angelägen fråga i ett mycket viktigt ämne!

Under våren 2005 fick vi alla i Sverige ta del av ett antal larm om situationen i Sverige angående krigsförbrytare. Sverige utmålades som en fristad för krigsförbrytare. Det var heller ingen idé att anmäla krigsförbrytare till polisen, för det blev ingenting med en sådan anmälan. Flyktingar kunde vittna om detta. De kunde också vittna om upprörande provocerande möten på gatan där de kunde möta sin före detta plågoande från annat land, som alltså också hade hittat sin fristad i Sverige, inte bara flyktingen.

Migrationsverket kunde berätta att de inte polisanmälde ett stort antal människor som de själva misstänkte var krigsförbrytare. Den enda polisen, som Mats Odell här har refererat till, hade inte möjlighet att lagföra dem som anmäldes. Amnesty påpekade också att Sverige gör för lite på detta område.

Beskeden från början från vår justitieminister Thomas Bodström var att Sverige inte är en fristad för krigsförbrytare och att vi har bra koll på dem i Sverige, till skillnad från andra länder. Sedan blev det ändå lite pudelrörelse från vår minister, tycker jag. I den interpellationsdebatt som jag hade våren 2005 medgav justitieministern att det kunde finnas anledning till ödmjukhet och sade att när något ändå framkommer som visar att det inte är bra i Sverige ska vi vara beredda att vidta de åtgärder som behövs.

Hur har det då blivit snart ett år efter den debatten? I det här svaret från vår justitieminister konstaterar han att samarbete nu pågår mellan Rikspolisstyrelsen, riksåklagaren och Migrationsverket. Bra! säger jag naturligtvis. Beskedet våren 2005 var att de skulle träffas. Det har också

skett, med början, vad jag förstår, under våren 2005. Migrationsverket har också genomfört interna utbildningar för att bättre kunna få koll på läget.

Med anledning av det kan man tro att Migrationsverket har kommit bättre fram vad gäller att anmäla till polisen. Vi har anledning att tro att fler blir kända. Men polisens möjligheter, som Mats Odell har visat här, är ju desamma – eller omöjligheter. Det blir inte fler lagförda. Det blir inte tuffare för krigsförbrytarna i Sverige.

Frågan till vår justitieminister måste bli: Vilken är din bedömning i dag? Har det blivit bättre med Sveriges kapacitet och möjligheter att göra någonting åt situationen? Är ministern nöjd?

Vid frågestunden den 27 oktober i höstas frågade jag om det fanns anledning för Sverige att göra mer med tanke på situationen i Sverige och krigsförbrytare. Då svarade ministern att det har lagts fram en larmrapport om de saker som sades i våras, alltså våren 2005. Vi fick inte tillfälle att tala om saken då, men jag tycker att det finns anledning att i dag väcka frågan: Vad sade denna larmrapport? Det är viktigt att få del av den för flera av oss och för offentligt bruk i Sverige. Vad innehöll larmrapporten? Vad finns det anledning att tala om i den angående situationen i Sverige med misstänkta krigsförbrytare i vår nation?

Det är mina frågor inledningsvis, fru talman.

Anf. 30 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska inte plåga oppositionen med de satsningar som den socialdemokratiska regeringen har gjort på polisen och rättsväsendet. Det är trots allt den största satsning som någonsin har gjorts, vilket också har gjort att vi har betydligt fler poliser än när vi övertog regeringsmakten 1994. Det är mycket glädjande. Men nu är det här specifika uppgifter. Det är också viktigt att komma ihåg, precis som nämndes i förra interpellationsdebatten, att det inte handlar om en enda person. Det är riktigt att Hans Ölvebro var den person som tidigare hade ansvaret på RKP, och nu har det övertagits av Lars Furugård.

Men RKP driver inte några egna utredningar, utan de utredningstjänsterna har tillsatts i Stockholms län, i Västra Götaland och i Skåne. Det finns också utredningskapacitet vid polismyndigheterna i Västernorrlands län, i Östergötlands län och i Kronobergs län. Nuvarande kapacitet har bildat ett nationellt väl fungerande nätverk med bland annat internationella åklagarkammaren, Migrationsverket och andra för verksamheten viktiga myndigheter. Så sent som den 19 januari hölls det senaste mötet, där det diskuterades hur man gemensamt kan bekämpa eventuella framtida misstänkta krigsförbrytare från bland annat Irak. Det pågår förstås ett internationellt arbete. Det operativa samarbetet har ökat, främst med Danmark men också med Nederländerna och Kanada. Svensk polis har under 2005 deltagit i olika konferenser som just handlat om de här frågorna.

Så det har skett ganska mycket sedan vi hade interpellationsdebatten. Låt mig klargöra att Sverige har ett bra läge jämfört med många andra länder, därför att det är mycket svårare att gömma sig i Sverige än till exempel i länder som Storbritannien och Frankrike. På så sätt är det mycket större risk att människor som är krigsförbrytare eller på olika sätt vill hålla sig undan befinner sig i de länderna.

Prot. 2005/06:67
3 februari

Svar på
interpellationer

Vi ska, precis som har sagts tidigare, vara ödmjuka och inse att det finns en risk även att de kommer till Sverige. De uppgifter som kom förra året skilde sig åt väldigt mycket. Det talades om 1 000 personer från Hans Ölvebro; det talades från Migrationsverket om 50–100 personer som kunde ha begått krigsbrott. Man ska alltid vara försiktig med att ange ett mörkertal, ens en uppskattningsvis siffra. Det ligger i sakens natur. Det är ett mörkertal, eftersom man inte vet hur många det är.

Men oavsett hur många det är så är det viktigt att vi fortsätter att ta de här frågorna på allvar, att vi fortsätter att följa utvecklingen hos myndigheterna som har det här ansvaret och att vi hela tiden ser till att om det skulle behövas ytterligare åtgärder vi också vidtar dem.

Anf. 31 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det är ju gott och väl att regeringen nu har vaknat upp och med anledning av en interpellation från Ulrik Lindgren och ett yttre tryck börjat anställa folk som ska gripa sig an de här mycket svåra och delikata uppgifterna – jag är väl införstådd med detta.

Nu har alltså två departement utrett skuldfrågan. Det är gott och väl att man gör det nu. Jag får ändå betrakta det som ett besked från Thomas Bodström att den svenska regeringen inte anser att den ryske gästen är skyldig till det som Helsingforskommittén lägger honom till last. Det tror jag är ett ganska snabbt domslut. Det hade varit bättre att utreda saken innan han kom hit i stället för att göra det när han har åkt hem, om man nu ska titta på regeringens handlingskraft som vi har haft anledning att diskutera i andra sammanhang. Det finns en risk, om vi nu ska ta parallellen till tsunamikatastrofen, att vi med det som nu har hänt håller på att politisera rättsväsendet såtillvida att det är regeringen som ska lämna ett besked innan de rättsvårdande myndigheterna kan sätta i gång. Här har det blivit ett cirkelresonemang. Låt oss titta på ett par viktiga principiella frågor här.

Om det skulle vara så att den ryske gästen har ett ansvar, hur skulle regeringen då ha ställt sig i immunitetsfrågan, i åtalstillståndsfrågan? Det är ganska intressant. Hade man då givit beskedet till riksåklagaren att det var grönt ljus att utreda? Och är det rimligt att regeringen ska behöva lämna tillstånd till åklagare för att åklagaren ska kunna åtala i ett fall som det här? Har Thomas Bodström funderat på det som nu har skett, att det, som jag säger, i praktiken innebär en politisering av de rättsvårdande myndigheterna? Är det inte ett varningstecken att riksåklagaren, en hederfull person, tidigare rättschef på Justitiedepartementet, är så politiskt känslig att han hänvisar till immunitetsregler och åtalstillstånd i stället för att hantera den svenska Helsingforskommitténs anmälan som en traditionell anmälan om en mycket grov brottslighet, en brottslighet som regeringen har sagt sig prioritera?

Hur ställer sig regeringen egentligen till frågan om immunitet och de väl etablerade folkrättsliga regler, som går tillbaka till Nürnberggrättegångarna, där befälhavare oavsett position inte undkommer ett straffrättsligt ansvar? Här diskuterar man om detta skulle inskränka sig till kung, president eller minister. Nu är vi nere på ställföreträdande befälhavare som åtnjuter immunitet. Är inte detta ganska märkligt?

Hur rimmar det inträffade med det arbete som Sverige har lagt ned i förhållande till den internationella brottmålsdomstolen? I till exempel

immunitetsfrågan driver ju Sverige där helt andra och mycket tuffare krav. Jag undrar om inte detta egentligen är ett exempel på dubbelmoral.

Slutligen, fru talman, skulle jag vilja fråga justitieministern om konklusionen av det som nu har hänt. Inför risken att politisera en så här viktig del av rättsväsendet, behöver inte helt enkelt svensk lag ändras mot bakgrund av det inträffade? Det är väl en fråga man kan ställa sig. Vi har sett hur det fungerade: Räddningsverket satt och väntade på att regeringen skulle fatta beslut. Nu är delar av rättsväsendet inne på samma sluttande plan. Bör det vara på det viset, Thomas Bodström?

Anf. 32 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Det låter bra när vi hör vår minister tala om vad som ska ha förbättras sedan sist – utredningskapaciteten i länet ska ha byggts ut, det ska ha skett en del centralt, det är mer träffar mellan centrala myndigheter, med mera. Jag är dock fortfarande skeptisk till detta med mer kompetens ute i länen. Det tycker jag inte att man kan se när man tittar ut över Sverige.

Man ska också ha i beaktande att det är fråga om en spetskompetens som behövs. Det är mycket kvalificerade och svåra ärenden. Det handlar om språken, som man naturligtvis inte kan lära upp sig på ute i länen, all möjlig internationell lagstiftning och så vidare. Detta är en spetskompetens som rimligen, i ett litet land som Sverige, skulle behöva samlas centralt så att vi har kapacitet att möta den här typen av brottslighet.

Sedan begärde jag besked om den larmrapport om läget i Sverige som skulle ha kommit, med tanke på den debatt vi hade våren 2005. Jag fick inget sådant besked av vår minister i hans första anförande. Finns den över huvud taget? Vad beskriver den?

Sedan replikerar Thomas Bodström med det vanliga, fru talman, nämligen att det har blivit så mycket poliser i Sverige. Om det nu är så att det till skillnad från tidigare kryllar av poliser, varför ser vi då inte mer action vad gäller denna typ av brottslighet? Det är fortfarande inte mycket action i polisens arbete på det här området.

Riksåklagaren, fru talman, uttalade i Sveriges Televisions Agenda den 23 oktober att vi behöver bli fler, detta apropå antalet poliser som arbetar med denna typ av brottslighet. Jag frågade vid frågestunden i oktober om ministern delade den bedömning som riksåklagaren redovisade, och jag undrar fortfarande om minister Bodström delar denna bedömning. Då var utspelet fortfarande, som vanligt, att myndigheterna får avgöra hur många poliser som behövs.

Anf. 33 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är naturligtvis svaret fortfarande. Det vore orimligt om man lade så stor makt i mina händer att jag skulle tala om exakt hur polisen skulle fördela sina resurser. Dock är det jag som har ett stort ansvar för att se till att de har tillräckliga resurser för olika områden. Vi kan bara konstatera att polisen har gjort dessa förändringar och tillsammans med andra myndigheter intensifierat sitt arbete precis på det sätt som vi under förra våren sade att man behövde göra.

Sedan tror jag, Mats Odell, att vi måste hålla isär vissa saker. Det är åklagaren som i sin självständiga bedömning har ansett att det var immunitet. Det är inte svensk lag; det är folkrättsliga regler. Detta ska inte jag

överpröva, och kanske inte heller Mats Odell, utan åklagaren får själv bedöma huruvida det var rätt eller inte.

Något förslag om åtalstillstånd har inte inkommit till Justitiedepartementet. Jag tycker att det är väldigt viktigt att understryka detta: Jag har över huvud taget inte gjort någon egen bedömning eftersom det inte har kommit in något förslag om åtalstillstånd.

Huruvida detta skulle ha skett snabbare eller inte från Åklagarmyndigheten ska inte heller jag recensera, utan det måste Åklagarmyndigheten själv avgöra.

Om det hade kommit in en fråga om åtalstillstånd kan jag försäkra Mats Odell att det omedelbart hade givits ett svar. Jag vill också, även om herrarna väl känner till det, meddela att regeringen kan samlas med en timmes varsel. Detta hade alltså skett omedelbart. Det hade inte inneburit någon fördröjning, utan då hade man fått ett svar – ja eller nej, det vet jag inte. Jag ska inte göra något slags retroaktiv bedömning, särskilt inte som jag inte har allt underlag.

Frågan om åtalstillstånd kom alltså helt enkelt inte till sin prövning. Det formella beslut som togs fattades av åklagaren, och då ska också de själva, helt i enlighet med grundlagen, svara för hur de har resonerat. Vi vet som sagt att de har hänvisat till bland annat immuniteten, och den bedömning de har gjort får stå för dem.

När det gäller den där larmrapporten måste jag nog få höra lite närmare om den. Jag vet inte på rak arm vad Ulrik Lindgren menar, men jag ska gärna hjälpa till efteråt och se vad det hänvisas till. Jag får återkomma i den frågan.

Anf. 34 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Regeringen kan samlas på en timme, säger Thomas Bodström. Många hade önskat att det hade materialiserats vid några tillfällen.

När det gäller formella beslut av åklagaren är det naturligtvis riktigt att det är så. Men låt oss då titta på den här frågan. Nu blev åklagaren alltså ett filter. Han trodde inte att regeringen skulle lämna åtalstillstånd. Det är det han säger: Han trodde inte detta. Då måste jag fråga mig: Skulle det vara möjligt för den svenska Helsingforskommittén att vända sig direkt till regeringen? Åklagaren tror alltså att regeringen absolut inte kommer att bevilja åtalstillstånd. Han kan ha olika grunder för detta. Thomas Bodström säger att regeringen hade samlats med en timmes varsel och tagit ställning till denna fråga om den hade kommit in. Men är det möjligt för den svenska Helsingforskommittén, när man har goda grunder, att på den korta tid som man har en misstänkt krigsförbrytare på svenskt territorium vända sig direkt till regeringen? Även om nu regeringen är vesslesnabb kan ju åklagaren ta tid på sig och vederbörande hinna slinka ur den svenska rättvisans finmaskiga nät.

Jag tycker att det är bra att denna fråga har kommit upp. Jag är tacksam för de besked som Thomas Bodström har gett på de här punkterna, att det nu tillsätts resurser. Jag upprepar min fråga: Kommer Sverige att vara i paritet med våra nordiska grannländer när det gäller resurser för att lagföra misstänkta krigsförbrytare i Sverige, och när kan vi räkna med att detta i så fall sker?

Anf. 35 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är alltid en viss risk för upprepning, men den ökning och den intensifiering vi har sett förväntar jag mig kommer att fortsätta hos myndigheterna. Jag är dock övertygad om att det allra bästa är att de själva får organisera exakt hur de ska göra, om det nu är på RKP eller i länen. Våra nordiska grannländer är inte uppbyggda på exakt samma sätt, men jag kan försäkra herrarna att om det inte fortsätter att intensifieras på det sättet kommer jag att vara den förste att påpeka det.

Nu pågår dock arbetet. Det har hänt väldigt mycket på ett år. Låt oss följa arbetet och som sagt vidta de åtgärder som behövs.

En konkret sak vi talade om förra året var preskriptionsreglerna. Där har vi också uppfyllt det konkreta löftet, som inte ligger på polisen utan just på regeringens bord. Det arbetet pågår nu i enlighet med det besked jag gav under förra våren.

Tack så mycket för den här debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2005/06:211 om kommunernas självkostnads- och lokaliseringsprincip

Anf. 36 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Claes Västerteg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att en eventuell förändring av den kommunala självkostnads- och lokaliseringsprincipen föregås av en öppen, bred och genomgripande debatt, samt hur jag avser att agera för att säkerställa att landets kommuner framgent följer den nu gällande självkostnads- och lokaliseringsprincipen bland annat på avfallsområdet.

Bakgrunden till Claes Västertegs interpellation är promemorian *Kommunernas roll i avfallshanteringen*. I denna promemoria föreslås att kommunernas ensamrätt att ta hand om farligt avfall ska slopas. Samtidigt föreslås också att det ska tydliggöras att kommuner även fortsättningsvis ska kunna ta hand om sådant avfall som inte är hushållsavfall och att det för sådan verksamhet ska göras undantag från lokaliserings- och självkostnadsprinciperna i kommunallagen (1991:900). Promemorian har remissbehandlats och håller nu på att beredas inom Regeringskansliet.

Lokaliserings- och självkostnadsprinciperna, som kommer till uttryck i kommunallagen, är två mycket väsentliga principer för hur kommunerna och landstingen får utöva sina verksamheter. Lokaliseringsprincipen innebär att den verksamhet som en kommun bedriver ska ha anknytning till det egna geografiska området eller till de egna medlemmarna. Självkostnadsprincipen innebär att kommuner inte får ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller.

Det är naturligtvis av mycket stor vikt att dessa grundläggande principer följs. Ibland kan dock undantag från principer av olika anledningar vara nödvändiga. Exempelvis gjordes undantag från lokaliserings- och självkostnadsprinciperna av konkurrensskäl när elmarknaden avreglerades. Undantagen från lokaliserings- och självkostnadsprinciperna som

föreslås i promemorian som Claes Västerteg hänvisar till motiveras också av bland annat konkurrensskäl. Innan beredningen av det ärendet är avslutad vill jag inte uttala mig särskilt om huruvida undantag bör göras just på detta område. Generellt sett är det dock enligt min mening ett stort problem om undantagen från lokaliserings- och självkostnadsprinciperna sammantaget blir så omfattande att principerna i själva verket urholkas. Jag får nu först och främst avvakta beredningen av ärendet angående avfallshanteringen. Jag anser dock att det finns skäl att genomföra en samlad översyn av i vilka fall undantag från lokaliserings- och självkostnadsprinciperna kan och bör göras.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt att diskussioner om frågor som dessa förs i en öppen och bred debatt. Om det blir aktuellt med en översyn kommer den naturligtvis också att bli föremål för öppen diskussion och även debatt.

Anf. 37 CLAES VÄSTERTEG (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag tacka för svaret.

Bakgrunden till den här interpellationen är dels, som statsrådet berörde i svaret, avfallspromemorian som har varit ute på remiss, dels den oro som både jag och många andra runtom i landet känner över att kommuner breddar sin kompetens. De startar bolag i olika former, och man ser att det kan bli en risk för snedvridande konkurrens.

Just i det här fallet, på avfallsområdet, har ett flertal kommuner byggt förbränningsanläggningar av en rejäl storlek för att de ska få anläggningarna att kunna gå runt, och de behöver söka sig utanför de kommunala gränserna för att få bränsle till sina förbränningsanläggningar. Detta gör att de konkurrerar med företag som under lång tid har jobbat på den här marknaden och i den här branschen. Det skapar som sagt en oro för företagarna och inte minst för de anställda som jobbar i företagen.

Jag instämmer i statsrådets syn att begränsningar av den kommunala kompetensen är en central del i den svenska lagstiftningen. Det är också tydligt att kommuner inte får bedriva näringsverksamhet i vinstsyfte. Kommunernas verksamhet får inte påverka näringslivet negativt.

När jag läser svaret från statsrådet anar jag vissa positiva tongångar ur min synvinkel, tongångar som, om jag tolkar dem rätt, kommer att leda till en positiv utveckling. Jag tolkar det som att det inte kommer att ske några förändringar i det här skedet vad gäller den kommunala självkostnads- och lokaliseringsprincipen. Men jag vill ha ett lite tydligare besked från statsrådet: Kommer vi att kunna se fram emot en avfallspromemoria som inte innehåller några uppluckringar av den kommunala självkostnads- och lokaliseringsprincipen? Om vi kan få ett sådant besked här i dag är det många, inklusive mig själv, som skulle få ett mycket positivt besked.

Anf. 38 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Tack, Claes Västerteg, för att du har lyft upp den här mycket viktiga frågan. Den har som sagt sin bakgrund i situationen inom avfallsområdet, och det är den som göms bakom den något osexiga rubriken Kommunernas självkostnads- och lokaliseringsprincip.

Avfallsområdet är ju en viktig miljöfråga och en fråga om hållbar utveckling. Det är det som har gjort mig särskilt intresserad av frågan, och vårt parti, Kristdemokraterna, har ju drivit den i olika sammanhang.

Kommunerna är traditionellt en stor aktör på det här området. Men under en följd av år har det vuxit fram fler och fler aktörer och entreprenörer med stor kompetens som har svarat för en utveckling på området. Själva insamlingen när det gäller avfallshanteringen fungerar ganska bra, men när det gäller behandling och återvinning har stora brister och principiella frågor lyfts fram.

Aktörerna och entreprenörerna på den privata sidan har inte sällan haft svårt att konkurrera med och har till och med blivit utkonkurrerade av kommunala bolag, som genom att bryta mot såväl lagstiftning som vedertagna principer, genom korssubventioner och annat, har konkurrerat ut privata aktörer på ett osunt sätt. Det här har Konkurrensverket, Statskontoret, Nämnden för offentlig upphandling med flera visat på i olika rapporter.

Om det här får fortsätta innebär det att utvecklingen hämmas i de här företagen, som ofta är innovativa och kommer med nya lösningar, till förfång för miljön genom att konkurrensen inte upprätthålls så att fler aktörer kan ge sitt bidrag. Inte minst när det gäller omhändertagande, behandling, där olika former av återvinning är på gång, är de fria företagen ofta i framkant. Arbetsstillfällena inom återvinningsindustrin kommer inte till stånd på grund av att de här företagen blir utkonkurrerade. Det svar ju mot talet om entreprenörskap och nya jobb.

Jag tycker att det är glädjande att statsrådet uppenbarligen inte försvargar de felaktigheter som så tydligt förekommer runtom i landet – det visar ju olika rapporter – utan har en insikt om att de tokigheter som är på gång kan ifrågasättas. Jag skulle också välkomna, liksom Claes Västerteg, ett tydligt besked i dag av statsrådet till oss i riksdagen och till de aktörer som finns på marknaden om att de förslag om undantag från kommunernas självkostnads- och lokaliseringsprincip som finns i promemorian inte kommer att ligga till grund för ett förslag från regeringen i den här frågan.

Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! På den punkten kan jag kanske göra interpellanten besviken i dag av det skälet att han kanske var lite för ivrig att interpellera, för frågan är precis under beredning, och det vore fel av mig i dag att sätta ned foten. Beredningen föregås av en ganska omfattande process där flera olika synpunkter i Regeringskansliet ska sammanvägas. Slutligen ska vi bestämma linjen i den fråga som ni hänvisar till.

Att det råder oro på området är jag den förste att skriva under på, inte minst när det gäller avfallssidan. Jag har under det senaste året blivit uppvaktad av såväl kommunala avfallsbolag som näringslivsföreträdare och av dem som jobbar i den här branschen som pekar på olika problem. Det finns alltså en oro hos dem, och det finns en oro hos de kommunala bolagen som har specialiserat sig på den här verksamheten. Det är dels fråga om den här aspekten, dels kanske också fråga om upphandlingsreglerna och de aspekter som berörs av dem, hur det ska vara.

Det man alltid måste överväga om man går ifrån lokaliseringsprincipen är ju bland annat: Finns det en tillräcklig marknad, finns det en till-

räklig konkurrens, om man skulle låta lokaliseringsprincipen gälla fullt ut? Eller behövs det under en övergångstid undantag från just lokaliseringsprincipen och kanske även självkostnadsprincipen om det är så att man konkurrerar på en öppen marknad? Det där tycker jag att det är en grannliga uppgift att väga av. Vi har gjort det vid några andra tillfällen. Bland annat har det ju varit så i samband med busstrafik. Det gjordes i ett aktuellt fall nere i Västsverige.

På det området hade det visat sig att om ett kommunalt bolag förlo-
rade en upphandling av busstrafik var det oftast den som vann upphand-
lingen som köpte infrastruktur och bussar samt tog över chaufförer och
så vidare från det kommunala bolaget. Sedan blev man så att säga ensam
kvar. Vid nästa upphandling fanns det ingen som var med och lade an-
bud. Den som hade vunnit upphandlingen hade i princip en monopol-
situation, vilket inte gagnade prisutvecklingen. Det där har vi sett på
detta område. I de andra upphandlingarna sköt ofta priserna i höjden och
man fick en betydligt dyrare infrastruktur på det här området. Det var
kanske inte bara av den anledningen om man ska vara alldeles ärlig. Det
har väl också skett en kostnadsökning. Men det tillhör ändå problembil-
den, och man tyckte att det fanns skäl att göra en justering på det här
området.

Jag tycker att frågan är väldigt komplicerad. Det är, precis som jag
sade i mitt första svar, väldigt viktigt att man har en bra och stark linje så
att man också har trovärdighet på det här området så att det inte upplevs
som att det luckras upp och att man får något allmänt kommunalt företa-
gande över kommungränser i Sverige. Det är absolut inte min mening.
Det vill jag vara väldigt tydlig på. Det är klart att den kommunala kom-
petensen ska verka för att se till att det blir bra funktionsmässigt, och det
måste vägas av.

Det finns flera områden som också kan vara aktuella och som kan bli
föremål för det här. Det är därför jag också nämner det här i mitt första
svar: att vi just nu också planerar att göra en bredare översyn, alltså en
utredning, på det här området för att försöka dra upp de här linjerna. Det
gäller just på detta område men också på områden som skulle kunna
hanteras av näringslivet och privata företag. Frågan är var gränserna ska
dras. Jag upplever att det finns ett behov av att se över det där så att man
också i framtiden har en bra, rak linje och verkligen bollar in de stora
problem som måste vägas av. Där finns det möjlighet till en bra diskuss-
ion och debatt för alla som är intresserade av frågan.

Anf. 40 CLAES VÄSTERTEG (c):

Fru talman! För mig är grunden att kommunerna ska hålla sig till sina
kärnverksamheter. Det är, som jag sade innan, så att vi har sett en oro-
ande utveckling. För att använda några av statsrådets ord sprids ett all-
mänt kommunalt företagande över kommungränserna.

Även om statsrådet inte kan ge ett klart besked på just den här punk-
ten, vad gäller avfallspromemorian, är det ju, när statsrådet säger att vi
ska ha en allmän översyn av de här två principerna, självkostnads- och
lokaliseringsprinciperna, så att det inte i det här fallet kan finnas någon
anledning att springa i väg och göra ett undantag. Låt det i så fall vänta
till den större översyn som statsrådet aviserade.

När jag läser den här promemorian blir jag också lite oroad över att det från Regeringskansliet antyds att man redan frångår lagstiftningen i verkligheten när man driver de här anläggningarna och att vi därför bör anpassa lagstiftningen till en form av olagligt beteende. Som sagt: Jag ser inte brådskan med den här översynen, inte minst med tanke på det som statsrådet nu har sagt. Jag ser inte brådskan att förändra den här lagstiftningen. Låt det bero. Lägg det åt sidan. För fram avfallspromemorian utan de här delarna.

Jag har också en annan fråga till statsrådet. Vi har ju en ansvarskommitté, som i och för sig generellt sett har blivit något av en slasktratt och har fått en väldigt massa olika frågor på sitt bord. Men det som Ansvarskommittén utreder vad gäller kommunernas och de offentliga organens ansvar kan ju också ha bäring på den här principen. Bör inte det också ingå i Ansvarskommitténs uppgift? Eller ska man kanske låta det här bero tills Ansvarskommittén är färdig?

Anf. 41 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag noterar ett öppet sinne hos statsrådet, där han tydligt ger uttryck för att han inser att den problematiken finns, inte minst på avfallsområdet. Och så tar han upp andra områden där monopolsituationer har uppkommit. Jag är den förste att hålla med om att monopol, vare sig de är privata eller offentliga, är en styggelse som oftast får negativa konsekvenser för avnämare och konsumenter. Men på det här området, avfallsområdet, finns det ju en rad företag som har en hög kompetens och som svarar för teknik- och metodutveckling till förmån för en hållbar utveckling som riskerar att hamna i bakvattnet om det undantag som promemorian föreslår genomförs.

Jag väljer dock att se det positivt och uppfattar det som att statsrådet just vill göra en bred och samlad översyn av de här undantagen från självkostnads- och lokaliseringsprinciperna och att det nu aktuella förslaget inte kommer att genomföras på kort sikt. Det är gott och väl så långt. Men det är mycket angeläget att regeringen och dess myndigheter följer utvecklingen och agerar på ett sätt som gör att de här företagen, de innovativa företag som finns på marknaden, de som satsar på miljövänliga återvinningsmetoder och så vidare, kan känna framtidstro och fortsätta utveckla metoder och teknik för hållbar utveckling på avfallsområdet. Det leder också till att många nya jobb inom den här sektorn kan skapas. Jag hoppas och tror att statsrådet kommer att agera i den riktning som jag har antytt här.

Anf. 42 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! För min del kan jag väl säga att det inte är viktigast exakt vem som driver den goda avfallshanteringen. Det absolut viktigaste för mig och, tror jag, för de allra flesta är att verksamheten fungerar på ett ändamålsenligt och bra sätt så att vi har en avfallshantering som fungerar, som är utvecklande och som lever i symbios med det andra som också regeringen förespråkar, att vi har en bra utveckling och potential på detta område. Det är viktigt, inte minst för att nå det hållbara samhället där vi utnyttjar resurserna på ett effektivt och positivt sätt men också använder oss av återvinning.

Det som gör det här problematiskt är ju att det finns ett antal kommuner i Sverige, på lite olika ställen, som har gått samman i gemensamma bolag för att ha en effektiv avfallshantering. Det är klart att de också står inför frågan om vad som händer med våra möjligheter att ha det här. Det är väl här det är viktigt med lokaliseringsprincipen, att peka på att det när man bedriver verksamhet utanför sin egen kommun gäller att det också har kommunnytta för den egna kommunmedlemmen. Det är också en viktig aspekt som ska vägas in i det som görs.

Sedan gäller det detta att lägga hela denna del på is. Jag tror att jag faktiskt måste fortsätta fundera på hur vi hanterar detta. Promemorian i sig pekar ju också på att vi tar bort ensamrätten för en viss typ av hantering. Då öppnar man en ny del, och då måste man också fundera på hur man ska hantera det som har varit. Jag kan inte heller se att man kan bromsa den delen. Det känns som att man bör ta det steget. Därför tror jag även att man måste fundera på om vi ska titta djupare på hela problematiken. Då måste man ändå fortsätta beredningen just på det här området för att ta ställning till det borttagande av ensamrätten som denna promemoria föreskriver.

Sedan gäller det Ansvarskommittén. Ja, jag har ansvar också för Ansvarskommittén, kan jag säga. Det ligger under mitt fögderi. Denna stackars kommitté, höll jag på att säga, har verkligen mycket den ska titta på. Jag vet inte om vi ska orka belasta dem med ytterligare delar av det här. Det kan i och för sig vara saker som berör det här också, men om vi ska göra en bred översyn och en ordentlig utredning tror jag nog att man bör fokusera ordentligt på just den här principen, alltså att man väger in var gränsen går. Då behåller vi också en verksamhet som fungerar, och det finns en god konkurrens på området så att man inte går från kommunal verksamhet till privat monopol. Det kan det finnas risk för på vissa områden – och inte minst kanske just på smala områden, där det finns några få specialister.

Samtidigt är det naturligtvis viktigt att stimulera utvecklingen av den privata innovationen. Det kan också vara stimulerande att få en bra utveckling på miljöområdet med nya åtaganden.

Det gäller att finna en bra balans så att vi får ett bra resultat i slutändan.

Anf. 43 CLAES VÄSTERTEG (c):

Fru talman! Man gör en kraftfull satsning på avfallsförbränning på många håll i landet, inte minst där många kommuner har gått samman. När kommunerna har gått samman och skapat dessa bolag har man, antar jag, varit fullt medveten om att vi har en lokaliserings- och självkostnadsprincip. Man kanske har tagit en beräknad risk när man har skapat företagen.

Den kraftfulla satsning vi ser runtom i landet innebär en risk för att man tar ett steg tillbaka i det sätt som vi har börjat arbeta på. Vi har fått i gång en ökad återvinningsindustri, en ökad hantering av det material vi förbrukar så att vi kan använda det igen. Det är ju bra för den hållbara utvecklingen. Det är också bra för miljön och, inte minst, för dessa företag.

Jag förstår att jag inte kan få något entydigt besked från statsrådet, men jag vill återigen uppmana till att lyfta ut de delar som berör dessa

båda principer ur promemorian. I de andra delarna är vi överens med promemorian. Det tycker vi är bra steg, men inte att göra en förändring utan att ta det helhetsgrepp som behövs. Jag kan hålla med om att det här behöver ses över. Man behöver ha en dialog mellan näringslivet, oss på riksnivå inom politiken och de kommunala företagen. Den dialogen behövs. Ta den i ett helhetsgrepp och lyft ut den här delen.

Anf. 44 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Fru talman! Jag har inte så mycket att tillägga. Jag tycker att vi i grund och botten har en ganska likartad inställning till det här. Vi får se hur vi hanterar detta. Jag säger inte mer än vad jag har sagt tidigare. Vi ska bereda detta vidare. Vi måste analysera det noga. Jag har inte fullständigt klart för mig var vi ska landa. Det vore fel att uttrycka en speciell åsikt bara för att det är en interpellation.

Jag vill också inhämta synpunkter från dem som är berörda och se de argument som finns.

Som kuriosas kan jag säga att det är ganska intressant att se vad som har hänt på avfallsområdet. Genom de uppvaktningar jag har haft på det här området har jag märkt att sopor som ingen ville befatta sig med slås man om i dag. Det är väl positivt. Man kan se hur vi kan hantera vårt avfall och göra det bästa av det, både på återvinningssidan och när det gäller att ta vara på det som är brännbart så att vi slipper importera olja.

Jag tycker att för hela processen, bortsett från de problem som kan finnas just här, har det varit en positiv och gynnsam utveckling i Sverige. Det känns väldigt tillfredsställande.

Jag tackar interpellanterna för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2005/06:FPM41 Direktiv om lagring av trafikuppgifter KOM(2005)438 till justitieutskottet

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2005/06:L4 till lagutskottet

2005/06:So14–So19 till socialutskottet

2005/06:Sk5–Sk8 till skatteutskottet

2005/06:U3–U5 till utrikesutskottet

2005/06:Ju16 till justitieutskottet

2005/06:K4–K12 till konstitutionsutskottet

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

2005/06:71 Partnerskaps- och samarbetsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Tadzjikistan

Skrivelse

2005/06:91 Anställningsvillkor i bemanningsföretag

Socialutskottets betänkande

2005/06:SoU10 Legitimation och skyddad yrkestitel

Utbildningsutskottets betänkanden

2005/06:UbU4 Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

2005/06:UbU5 Studiestödsfrågor

2005/06:UbU7 Särskolan och specialskolan

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 februari

2005/06:933 av *Bertil Kjellberg* (m) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Lagen om offentlig upphandling

2005/06:934 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisen i Dalarna

2005/06:935 av *Louise Malmström* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Övergödningen i Östersjön

2005/06:936 av *Matilda Ernkrans* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsmarknadspolitiskt stöd till ungdomar

2005/06:937 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Djurhållning och slakt

2005/06:938 av *Anne Marie Brodén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Ökning av antalet hemlösa

2005/06:939 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Ungdomars personliga integritet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 februari.

11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Prot. 2005/06:67
3 februari

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 3 februari

2005/06:867 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Dödsdomar mot homosexuella i Nigeria

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 februari.

12 § Kammaren åtskildes kl. 11.13.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
2 § Svar på interpellation 2005/06:203 om demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland.....	1
Anf. 1 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	1
Anf. 2 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	3
Anf. 3 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	4
Anf. 4 HENRIK VON SYDOW (m).....	5
Anf. 5 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	6
Anf. 6 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	6
Anf. 7 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	7
Anf. 8 HENRIK VON SYDOW (m).....	8
Anf. 9 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	8
Anf. 10 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	9
Anf. 11 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s).....	10
3 § Svar på interpellation 2005/06:214 om den svarta bostadsmarknaden.....	10
Anf. 12 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	10
Anf. 13 RIGMOR STENMARK (c).....	11
Anf. 14 RAGNWI MARCELIND (kd).....	12
Anf. 15 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	13
Anf. 16 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	14
Anf. 17 RIGMOR STENMARK (c).....	15
Anf. 18 RAGNWI MARCELIND (kd).....	16
Anf. 19 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	16
Anf. 20 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	17
Anf. 21 RIGMOR STENMARK (c).....	18
4 § Svar på interpellation 2005/06:221 om utgångsförbud för unga.....	18
Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	18
Anf. 23 TORKILD STRANDBERG (fp).....	19
Anf. 24 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	20
Anf. 25 TORKILD STRANDBERG (fp).....	20
Anf. 26 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	21
5 § Svar på interpellation 2005/06:222 om lagföring av krigsförbrytare.....	22
Anf. 27 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	22
Anf. 28 MATS ODELL (kd).....	23
Anf. 29 ULRIK LINDGREN (kd).....	24
Anf. 30 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	25
Anf. 31 MATS ODELL (kd).....	26
Anf. 32 ULRIK LINDGREN (kd).....	27
Anf. 33 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	27
Anf. 34 MATS ODELL (kd).....	28
Anf. 35 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	29

6 § Svar på interpellation 2005/06:211 om kommunernas självkostnads- och lokaliseringsprincip	29
Anf. 36 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	29
Anf. 37 CLAES VÄSTERTEG (c).....	30
Anf. 38 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	30
Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	31
Anf. 40 CLAES VÄSTERTEG (c).....	32
Anf. 41 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	33
Anf. 42 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	33
Anf. 43 CLAES VÄSTERTEG (c).....	34
Anf. 44 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	35
7 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	35
8 § Hänvisning av ärenden till utskott	35
9 § Bordläggning.....	36
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	36
11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	37
12 § Kammaren åtskildes kl. 11.13.....	37

